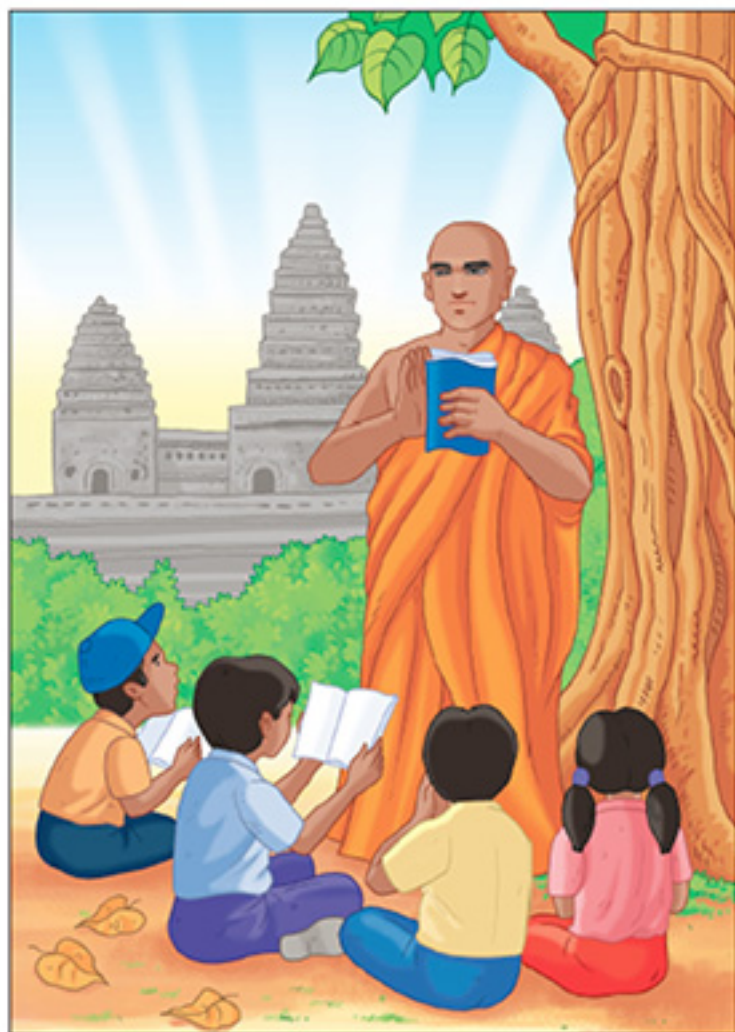

ធម្មប្រទីបសម្រាប់កុមារ

រៀបចំដោយអង្គការជំនួយព្រះធម៌កម្ពុជាសហការជាមួយ
អង្គការកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ធនធានយុវជន

*Prepared by Dhamma Aid Cambodia in Cooperation with
the Youth Resource Development Program*

ចែកចុះដោយឥតគិតថ្លៃ
For free distribution

បកិណ្ណកសខ្មែរ

គណៈកម្មការនាយក

លោក ផាន់ ពុធី

លោក ជឹង សុផុន

គណៈកម្មការរៀបរៀង

លោក ប្រាក់ គង់

លោក មាស សំបូរ

គណៈកម្មការពិនិត្យ និងកែសម្រួល

១. ជា សារឿន

៦. ង៉ែត ស័ញ្ញ

២. នង ធារី

៧. អ៊ុក សែម

៣. ទួន តិមហិន

៨. យឹម យុន

៤. ហែម ថុល

៩. សុខ សុង

៥. ខាន់ សៀន

១០. ជាង សុខា

អ្នកវាយអង្គុយលើលេខ

កញ្ញា ហុក ម៉ារីលីន

កញ្ញា អ៊ុន ហេមរី

បុព្វកថា

សៀវភៅអធិប្បាយប្រជុំកងធម៌សង្ខេបនេះ រៀបរៀងឡើងដោយគណៈកម្មការ
និពន្ធ (SBT) ។ ក្រោមការឧបត្ថម្ភរបស់អង្គការ J.S.R.C ក្នុងគោលបំណង ៣យ៉ាងគឺ ៖

១. ដើម្បីទុកជាជំនួយដល់លោកគ្រូដែលបង្រៀនខាងព្រះពុទ្ធសាសនា ងាយមិន
ពិបាក ស្រាវជ្រាវរកកម្រងធម៌មកបង្រៀន ។
២. ដើម្បីជាការងាយស្រួលដល់សិក្សានុសិស្ស ដែលសិក្សាខាងធម្មវិន័យ
ងាយយល់ ទន្ទេញ និងអាន ។
៣. ទុកជាសម្បត្តិនៃព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជនានុជន ដែលត្រូវការសិក្សា
កងធម៌ជំពូកនេះ ។

ដោយការដកស្រង់នឹងបំប្លែងអត្ថន័យក្នុងធម៌និមួយៗ យកតែគោលសំខាន់ៗ
ខ្លះមកនិយាយនោះ ជាការពិបាកម្យ៉ាងដែលយើងខ្ញុំជឿជាក់ថា ប្រាកដជាមានការខ្វះ
ចន្លោះដោយអចេតនាមិនខាន ។

យើងខ្ញុំសូមសង្ឃឹមលើមនសិការ និងការរិះគន់អំពីសំណាក់ពុទ្ធបរិសទ៍ និងអស់
លោកអ្នកសិក្សាដោយសោមនស្សជាទីបំផុត ដើម្បីបានកែសម្រួលក្នុងការរៀបរៀង
កម្រងធម៌ក្រោយៗ ទៀតឱ្យបានល្អប្រសើរឡើង ។

គណៈកម្មការនិពន្ធ (SBT)

ការប្តូរ

បំណងយើងខ្ញុំ
បង្កើតជាកូន

ដែលបានប្រឹងខំ
កងធម៌នេះឡើង
និស្ស័យកុមារ ។

ចាត់ចែងរៀបរៀង
ដើម្បីដកើង

ឱ្យដឹងយល់ជាក់
ដែលអាចឱ្យផល

នៅហេតុគ្រោះថ្នាក់
ដល់គ្រប់រូប
សុចរិតត្រឹមត្រូវ ។

ផ្លូវទុក្ខវេទនា
ជ្រើសរើសមាតិកា

ហែអស់កុមារ
ព្រះធម៌ជាច្បាប់

សព្វគ្រប់រូប
ទុកជាសំពៅ
ភពសុខសួស្តី ។

ត្រូវតែយកផ្លូវ
សម្រាប់នាំទៅ

ខំហាត់ពត់ខ្លួន
រៀបចំប្តូរកា

ចិត្តឱ្យនឹងខ្លួន
ឱ្យបានថ្លាថ្លៃ
ណីខ្មែរតទៅ ។

តាមផ្លូវប្រពៃ
សមតាមប្រពៃ

រៀនបទរៀនបាទ
កុំភ្លើតកុំភ្លើនភ្លេចម៉ែ

កំកោងហួសខ្នាត
កុំប្រែភ្លេចឪ
ពុំត្រូវមើលងាយ ។

កុំភ្លាត់ហួសផ្លូវ
ឃើញចាស់សក់ស្កូវ

ព្រះធម៌នេះថ្លៃ
បើអ្នកប្រព្រឹត្ត

អ្នករៀនសព្វថ្ងៃ
នឹងបានផលក្រៃ
ដ៏យជោគដល់ប្រាណ ។

ប្រឹងកុំរាយមាយ
សុខសួស្តីសេរី

ហេតុនេះកុមារ

ត្រូវតែប្រាថ្នា

រៀនយកឱ្យបាន

នូវធម៌ប្រពៃ

បើអ្នករៀនហើយ

ប្រតិបត្តិហ្មត់ចត់

នាំឱ្យសុខសាន្ត

កុំមានធុញទ្រាន់ ។

ត្រូវកុំកន្តើយ

សុចរិតជាឃ្នាន់

ឈានដល់និព្វាន ។

គ្រប់រូបគ្រប់ប្រាណ

គប្បីរួសរាន់

សម្រាប់អ្នកជាន់

គុណព្រះរតនៈត្រៃ ៣ ប្រការ

- ១- ព្រះពុទ្ធត្រាស់ដឹងប្រពៃ ដោយព្រះអង្គឯងមុន ហើយទ្រង់ប្រដៅអ្នកដទៃ ឱ្យដឹងជាខាងក្រោយ ។
- ២- ព្រះធម៌រក្សាអ្នកប្រតិបត្តិ មិនឱ្យធ្លាក់ទៅក្នុងទីអាក្រក់ផ្សេងៗ ។
- ៣- ព្រះសង្ឃលោកប្រតិបត្តិល្អ តាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ហើយ ប្រដៅអ្នកដទៃឱ្យធ្វើតាមផង ។

ព្រះរតនៈត្រៃទាំង៣ គឺព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ មានគុណច្រើនជាអនេក អនន្តណាស់ មិនអាចនឹងគណនាឱ្យចប់សព្វគ្រប់បានឡើយ ។ អ្នកប្រាជ្ញផ្នែកខាងពុទ្ធនិយម បានប្រៀបធៀបថា បើយើងនឹងយកដែនដីធ្វើជាក្រដាស យកទឹកក្នុងមហាសមុទ្រធ្វើជា ទឹកសរសេរ យកផ្កាយធ្វើជាស្លាបប៉ាក្កា យកភ្នំធ្វើជាដងប៉ាក្កា ដើម្បីសរសេរពណ៌នាអំពី គុណព្រះរតនៈត្រៃ ដោយការចារឹកជាតួអក្សរ លុះតែអស់គ្រឿងទាំងនោះ ក៏មិនអស់ គុណព្រះរតនៈត្រៃបីនោះឡើយ ។

ហេតុនេះយើងខ្ញុំជាអ្នករៀបរៀង សូមដកយកតែគុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ដែលអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាធ្លាប់បានសូត្ររំលឹកក្នុងពិធីបុណ្យផ្សេងៗ និងក្នុងពេល នមស្សការ ថ្វាយបង្គំនៅក្នុងវត្តអារាមជាដើម ជាសេចក្តីសម្រាយដើម្បីងាយស្រួលដល់ អ្នកសិក្សាដូចតទៅនេះ ។

សូត្រវិភក្តុណាព្រះពុទ្ធតោ

នមោតស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស (ពាចបំ) វិកិរិយា នមស្សការថ្វាយបង្គំ នៃខ្ញុំព្រះករុណា ចូរមានដល់ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ព្រះអង្គ ជាព្រះអរហន្តដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវព្យាយាមទាំងពួង ដោយប្រពៃចំពោះ ព្រះអង្គឥតមានគ្រូអាចារ្យណាប្រដៅព្រះអង្គឡើយ ។ (ក្រាបថ្វាយបង្គំម្តង)

ឥតិបិសោភគវាអរហំ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "អរហំ" ព្រោះ ព្រះអង្គ ឆ្ងាយចាកសីកសត្រូវពោលគឺកិលេស ព្រមទាំងវាសនា គឺកាយបយោគ និងវិចីបយោគ "សម្មាសម្ពុទ្ធោ" ទ្រង់ព្រះនាមថា "សម្មាសម្ពុទ្ធោ" ព្រោះព្រះអង្គ ត្រាស់ដឹងនូវព្យាយាមទាំងពួង ដោយប្រពៃចំពោះព្រះអង្គឥតមានគ្រូអាចារ្យណាប្រដៅ ព្រះអង្គឡើយ ។

វិជ្ជាចរណសម្មន្តោ ទ្រង់ព្រះនាមថា វិជ្ជាចរណសម្មន្តោ ព្រោះព្រះអង្គបរិបូណ៌ ដោយវិជ្ជា៣ និងវិជ្ជា៨ និងចរណ១៥ សុគតោ ទ្រង់ព្រះនាមថា "សុគតោ" ព្រោះព្រះអង្គ ជាដំណើរល្អយាងទៅកាន់សុន្ទរស្ថាន គឺអមតៈ មហានិព្វាន លោកវិទូ ទ្រង់ព្រះនាមថា "លោកវិទូ" ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់នូវត្រៃលោកអនុត្តរោ ទ្រង់ព្រះនាមថា "អនុត្តរោ" ព្រោះព្រះអង្គប្រសើរ ដោយសីលាទីគុណរកបុគ្គលណាមួយស្មើជាងគ្មាន បុរិសទម្មសារិទិ ទ្រង់ព្រះនាមថា "បុរិសទម្មសារិទិ" ព្រោះព្រះអង្គ ជាអ្នកទូន្មាននូវបុរសដែលមាន ឧបនិស្ស័យ គួរនឹងទូន្មានបានសត្តាទេវមនុស្សានំ ទ្រង់ព្រះនាមថា "សត្តាទេវមនុស្សានំ" ព្រោះព្រះអង្គជា សាស្ត្រាចារ្យនៃទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ។ ពុទ្ធោ ទ្រង់ព្រះនាមថា "ពុទ្ធោ" ព្រោះព្រះអង្គត្រាស់ដឹងនូវចតុរារិយសច្ច ហើយញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យត្រាស់ដឹងផង ភគវា ទ្រង់ព្រះនាម "ភគវា" ព្រោះព្រះអង្គមានដំណើរទៅ កាន់ត្រៃភពខ្លាកំចោលហើយ គឺថាព្រះអង្គមិនត្រឡប់កើតឡើយ ។ (ក្រាបថ្វាយបង្គំម្តង)

សូត្រវិភក្តុណព្រះធម្មរតនៈ

“ស្វាក្ខតោ ភគវតាធម្មោ ” ព្រះបរិយត្តិធម៌ គឺព្រះត្រៃបិដកជាធម៌ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងហើយដោយល្អ ” ធម្មោ ” ព្រះនព្វលោ កុត្តរធម៌មាន ៥ប្រការ គឺមគ្គ៤ ផល៤ និព្វាន១ “សន្និដ្ឋិកោ” ជាធម៌ គឺព្រះអរិយបុគ្គលទាំងពួងដឹងពិត ឃើញពិត ដោយបច្ឆវេក្ខណញ្ញាណ គឺថានឹងបានដឹងដោយស្តាប់ ដោយជឿបុគ្គល ដទៃនោះៗក៏ទេ គឺឃើញច្បាស់ដោយខ្លួនឯង “អកាលិកោ” ជាធម៌ឱ្យនូវផលមិនរងចាំ កាល គឺថាបើព្រះអរិយមគ្គកើតឡើងហើយ ព្រះអរិយផល ក៏កើតក្នុងលំដាប់គ្នាមិន បានយឺតយូរឡើយ “ឯហិបស្សិកោ” ជាធម៌គួរដល់ ឯហិបស្សវិធី គឺថាបើព្រះអរិយ បុគ្គលដែលបានសម្រេចមគ្គផលហើយ ក៏គួរនឹងហៅបុគ្គលដទៃឱ្យចូលមកមើលបាន “ឱបនយិកោ” ជាធម៌គឺព្រះអរិយបុគ្គលគប្បីបង្ហោនចូលមកទុកក្នុងខ្លួន ដោយអំណាច ភាវនា “បច្ឆត្តំវេទិតព្វេវិញ្ញហិ” ជាធម៌ គឺអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយមានឧប្បដិតញ្ញបុគ្គល ជាដើម គប្បីដឹង គប្បីឃើញច្បាស់ក្នុងចិត្តនៃខ្លួន ។ (ក្រាបថ្វាយបង្គំម្តង)

សូត្រវិភក្តុណព្រះសង្ឃតនៈ

សុបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ព្រះសង្ឃជាសាវ័កនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ
 លោកប្រតិបត្តិហើយដោយប្រពៃ គឺប្រតិបត្តិតាមគន្លងព្រះនព្វលោកកុត្តរធម៌ "ឧដុបដិ-
 បន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ" ព្រះសង្ឃជាសាវ័កនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិ
 ដោយត្រង់ គឺប្រតិបត្តិជាមជ្ឈិមបដិបទា "ញាយបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ"
 ព្រះសង្ឃជាសាវ័កនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់ សាមិចិកម្ម
 គឺប្រតិបត្តិគួរដល់សីល សមាធិ បញ្ញា "យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុតានិ" ព្រះសង្ឃឯណា
 បើរាប់ជាគូនៃបុរសទាំងឡាយមាន ៤គូ គឺព្រះសង្ឃដែលបានសម្រេចនូវសោតាបត្តិមគ្គ
 និងសោតាបត្តិផល ជាគូ១ សកិទាគាមិមគ្គ និងសកិទាគាមិផលជាគូ១ អនាគាមិមគ្គ
 និងអនាគាមិផលជាគូ១ អរហត្តមគ្គ និងអរហត្តផលជាគូ១ "អដ្ឋបុរិសបុគ្គលា"
 បើរាប់រឿងជាបុរសបុគ្គលមាន៨ គឺព្រះសង្ឃដែលបានសម្រេចនូវ សោតាបត្តិមគ្គ១
 សោតាបត្តិផល១ សកិទាគាមិមគ្គ១ សកិទាគាមិផល១ អនាគាមិមគ្គ១ អនាគាមិផល១
 អរហត្តមគ្គ១ អរហត្តផល១ "ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ព្រះសង្ឃទាំងនោះ
 ជាសង្ឃសាវ័កនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ "អាហុនេយ្យោ" លោកគួរទទួលនូវ ចតុប្បច្ឆ័យ
 ដែលបុគ្គលឧទ្ទិសចំពោះអ្នកមានសីល ហើយនាំមកអំពីចម្ងាយបង្ហោនចូលមកបូជា
 "បាហុ- នេយ្យោ" លោកគួរទទួលនូវអាគន្តកទាន គឺទានដែលបុគ្គលតាក់តែង ដើម្បីញាតិ
 និងមិត្ត ដែលមកអំពីទិសផ្សេងៗ ហើយបង្ហោនចូលមកបូជា "ទកិណេយ្យោ" លោក
 គួរទទួលនូវទាន ដែលបុគ្គលជឿនូវកម្ម និងផលហើយបូជា "អញ្ជូលិករណិយោ"
 លោកគួរដល់អញ្ជូលិកម្មដែល សត្វលោកគប្បីធ្វើ "អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស"
 លោកជាបុញ្ញក្ខេត្ត គឺជាទីដុះឡើងនៃពូជ គឺបុណ្យនៃសត្វលោករកខេត្តដទៃក្រែលែង
 ជាងគ្មាន ។ (ក្រាបថ្វាយបង្គំម្តង)

មាតិកាធម៌

បកិណ្ណកសង្ខេប	i
បុព្វកថា	ii
អារម្ភកថា “កំណាព្យ”	iii
គុណព្រះរតនៈត្រៃ ពាប្រការ	v
សូត្រវិកគុណព្រះពុទ្ធរតនៈ:	vi
សូត្រវិកគុណព្រះធម្មរតនៈ:	vii
សូត្រវិកគុណព្រះសង្ឃរតនៈ:	viii
មាតិកាធម៌	ix
១ : ឧបការធម៌	១
២ : លោកបាលធម៌	១
៣ : បុគ្គលរកបានដោយកម្រ	២
៤ : ធម៌មាន ២ ប្រការ	៣
៥ : សទ្ធា	៣
៦ : លក្ខណៈរបស់សទ្ធា	៤
៧ : ធម៌ធ្វើឱ្យល្អ	៤
៨ : បញ្ញា	៥
៩ : ឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធ	៦
១០ : អកុសលមូល	៦
១១ : កុសលមូល	៧

១២	: សាមញ្ញលក្ខណៈ	៨
១៣	: វ័យ ៣ ប្រការ	៩
១៤	: វត្ថុបរិភោគមិនឆ្អែត	៩
១៥	: ស្រវឹង	១០
១៦	: លក្ខណៈមនុស្សឧស្សាហ៍	១១
១៧	: ព្រះរតនៈ ៤ ត្រៃ	១២
១៨	: ព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅ	១២
១៩	: ទុច្ចរិត	១៤
២០	: សុចរិត	១៥
២១	: សប្បុរិសបញ្ញតិ	១៥
២២	: បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ	១៦
២៣	: វុឌ្ឍិធម៌	១៧
២៤	: អគតិ	១៨
២៥	: បធានៈ	១៩
២៦	: អធិដ្ឋានធម៌	១៩
២៧	: ឥទ្ធិបាទធម៌	២០
២៨	: ព្រហ្មវិហារធម៌	២១
២៩	: លក្ខណៈមិនក្រោធ	២១
៣០	: គួរធ្វើសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ ឋាន	២២
៣១	: ធម៌នាំឱ្យកើតជាអ្នកប្រាជ្ញ	២៣

៣២	: មិត្តមិនគួរសេពគប់	២៤
៣៣	: មិត្តគួរសេពគប់	២៥
៣៤	: ទិដ្ឋសម្បទាយិកត្តៈ	២៦
៣៥	: អន្តរាយរបស់អ្នកសិក្សា ៤	២៧
៣៦	: អារក្ខកម្មដ្ឋាន	២៨
៣៧	: អាទិសង្ឃខន្តី	២៩
៣៨	: និវរណធម៌	៣០
៣៩	: អនុន្តរិយកម្ម	៣១
៤០	: វេសារជ្ជរណធម៌	៣២
៤១	: ផលមនុស្សខ្លីលំដោយសំដាប់ ៦ប្រការ	៣៣
៤២	: សប្បុរិសធម៌	៣៥

ឧបការធម៌ដែលមានឧបការច្រើនមាន ២ ប្រការ

១- សតិស្មារតី-សេចក្តីនឹកឃើញ ។

២- សម្បជញ្ញៈ- សេចក្តីដឹងខ្លួន ។

ធម៌ទាំងឡាយដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សំដែងឡើង សុទ្ធតែមានឧបការៈ ច្រើនទាំងអស់ ។ តែក្នុងទីនេះ ខ្ញុំចោះយកតែសតិ និងសម្បជញ្ញៈនេះមកតាំងជាប្រមុខ ព្រោះសតិ និងសម្បជញ្ញៈ ធម៌នេះបើបានកើតឡើងហើយ គុណធម៌ដទៃទៀតដែលមិន ទាន់បានកើតឡើង រមែងកើតឡើងបាន បើបានកើតឡើងហើយ ក៏រឹងរឹតតែចម្រើន ឡើងទៀត ។ បើបុគ្គលណាមួយ ដែលមានសតិ និងសតិសម្បជញ្ញៈ បុគ្គលនោះតែង បរិបូណ៌ ដោយគុណធម៌ផ្សេងៗដូចជា សទ្ធា សីលៈ ហិរិ ឱត្តប្បៈ ចាគៈ បញ្ញាជាដើម ។

សតិ និងសម្បជញ្ញៈនេះ បើបុគ្គលណាមានហើយ ហាក់ដូចជាមានអ្នកណានាំ ផ្លូវឱ្យដើរ ត្រូវតាមគន្លងសេចក្តីសុខចម្រើន ។

សតិ និងសម្បជញ្ញៈ ជាធម៌មានឧបការៈច្រើន ដូចអធិប្បាយមកដោយ សង្ខេបនេះ ។

លោកបាលធម៌ គឺធម៌គ្រប់គ្រងលោកមាន ២ ប្រការ

១-ហិរិ : សេចក្តីខ្មាសបាប ។

២-ឱត្តប្បៈ : សេចក្តីក្រែងខ្លាចបាប ។

លោកក្នុងទីនេះសំដៅយកសត្វលោក គឺមនុស្សយើងដែលតែងតែវិនាសអន្តរាយ ដោយប្រការផ្សេងៗនេះឯង ។

ឯធម៌សំដៅយកច្បាប់សម្រាប់ឃុំគ្រងលោកឱ្យមានសេចក្តីសុខចម្រើន ពាក្យពីរ ម៉ាត់នេះរួមចូលគ្នាហៅថា លោកបាលធម៌មានពីរប្រការ ។

ហិរៈ សេចក្តីខ្មាសបាប គឺយើងនឹកឃើញការខ្មាសអំពើទុច្ចរិតដោយកាយ វាចា ចិត្តជាដើម ។

ឱត្តប្ប : សេចក្តីក្រែងខ្លាចបាប គឺយើងនឹកតក់ស្លុត ឬខ្លាចក្រែងនូវអំពើទុច្ចរិត ដោយកាយ វាចា ចិត្តជាដើម ។ ព្រោះហិរៈនេះ ជាអដ្ឋត្ថសមុដ្ឋាន ដែលជាហេតុមាននៅ ខាងក្នុងនាំឱ្យកើតឡើង ។ បុគ្គលណាមួយ កាលបើបានពិចារណាហេតុ ៤យ៉ាងគឺ ជាតិ វ័យ សេចក្តីក្លៀវក្លា និងការចេះដឹងរបស់ខ្លួនហើយ បុគ្គលនោះមិនហ៊ានធ្វើបាប ទាំងឡាយ មានបាណាតិបាត ការសម្លាប់សត្វជាដើម ។

បុគ្គលរកបានដោយកម្រមាន ២ ប្រការ

១- បុព្វការី អ្នកធ្វើឧបការៈមុន ។

២- កតញ្ញកតវេទិ អ្នកដឹងឧបការៈដែលលោកបានធ្វើហើយ ធ្វើតបវិញ

បុព្វការី អ្នកធ្វើឧបការៈមុន បានដល់ឪពុកម្តាយ និងគ្រូជាដើម ដែលបានធ្វើ គុណូបការៈ ដល់កូន ឬសិស្ស បុគ្គលជំពូកនេះរកបានដោយកម្រណាស់ ទោះបីយើង មានប្រាក់វាល់លាន ក៏យើងពុំអាចទៅរកទិញដូរឪពុកម្តាយបង្កើត ឬគ្រូពីទីណាឱ្យបាន ប្រាកដដូចជា ឪពុកម្តាយ ឬគ្រូរបស់យើងមុននោះបានឡើយ ។

កតញ្ញកតវេទិ អ្នកដឹងឧបការៈ ដែលលោកធ្វើហើយ ធ្វើតបវិញ បានដល់កូន ឬសិស្ស ដែលជាអ្នកបានទទួលនូវគុណបំណាច់ពីឪពុកម្តាយ ឬគ្រូរបស់ខ្លួន ហើយកម្រ នឹងដឹងគុណ ដោយធ្វើបដិការៈតបគុណដល់គាត់វិញ ។

ធម៌ ២ ប្រការ

១- កុសលធម៌- ធម៌ជាកុសល ។

២- អកុសលធម៌- ធម៌ជាអកុសល ។

ធម៌ជាកុសល បានដល់សេចក្តីសុខវិតល្អបរិសុទ្ធដោយកាយ វាចា ចិត្តមិនប្រើ អំពើឃោរឃៅកាប់សម្លាប់ មិននិយាយពាក្យភូតភរកុហក់បោកប្រាស និយាយតែពាក្យ ដែលមានផលប្រយោជន៍ល្អ មានសន្តានចិត្តសុច្ឆរិតត្រឹមត្រូវប៉ុណ្ណោះជាដើម ហៅថា កុសលធម៌ ។

អកុសលធម៌ បានដល់ការប្រព្រឹត្តិអំពើអាក្រក់ដោយកាយ វាចា ចិត្ត មានការ កាប់ សម្លាប់ មនុស្ស សត្វ លួចទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រព្រឹត្តខុសប្រពៃណី ប្រពន្ធកូនប្តី អ្នកដទៃ និយាយកុហក់បោកប្រាស ឱ្យគេខូចប្រយោជន៍ ដោយសារខ្លួនមានចិត្តគំនិតអាក្រក់ ចង់ តែបៀតបៀនឱ្យគេវិនាស និងគំនុំគុំគួន ព្យាបាទអ្នកដទៃប៉ុណ្ណោះជាដើម ហៅថា អកុសលធម៌ ។

សទ្ធា ២ ប្រការ

១- លោកិយសទ្ធា ការជឿជាប់នៅក្នុងលោក ឬជឿប្រាសចាកបញ្ញា ។

២- លោកកុត្តរសទ្ធា ការជឿប្រកបដោយបញ្ញា ឬជឿឆ្លងផុតចាកលោក ។

ដែលហៅថាលោកិយសទ្ធា គឺបានដល់សទ្ធារបស់បច្ចុជន ដែលមានការកម្រើក ញាប់ញ័រ ជាសទ្ធាដែលប្រាកចាកបញ្ញាអាចឃ្លេងឃ្លោងទៅតាមអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ដែល ប៉ះទង្គិចដល់ចិត្ត ។

លោកកុត្តរសទ្ធា គឺជាសទ្ធាលោកកុត្តរៈបានដល់សទ្ធាព្រះអរិយៈជាសទ្ធាប្រកប ដោយបញ្ញា ជឿឆ្លងផុតចាកលោក មិនញាប់ញ័រឃ្លេងឃ្លោង សទ្ធាលោកកុត្តរៈមាន លក្ខណៈ ៤យ៉ាងគឺ

១-ជឿកម្ម

២-ជឿផល

៣-ជឿថាសត្វមានកម្មដែលខ្លួនធ្វើជារបស់ខ្លួន

៤-ជឿញាណរបស់ព្រះតថាគត ។

សទ្ធាមានលក្ខណៈ ២ ប្រការ

១- សទ្ធាមានលក្ខណៈសទ្ធា មានសេចក្តីជឿថាលក្ខណៈ ។

២- ឱតប្បនលក្ខណៈសទ្ធាមានកិរិយាស្នង់មើលហេតុផល ហើយទើបធ្វើជា
លក្ខណៈ ។

សទ្ធាមានលក្ខណៈសទ្ធា មានសេចក្តីជឿថាលក្ខណៈគឺសំដៅយកផ្លូវចិត្ត ដែលជឿ
តាម ហើយចុះសម្រុងទៅលើអ្វីមួយដែលខ្លួនបានឃើញ បានឮ បានស្តាប់ និងបានគិត
ហៅថា សទ្ធាមាន លក្ខណៈសទ្ធា ។

ឱតប្បនលក្ខណៈសទ្ធា គឺការជឿដោយពិចារណារកហេតុផលជាមុន ទើបធ្វើ
ជាជំនឿ ដែលមិនមែនចេះតែជឿដោយគ្រាន់តែឮគេថា ឬដោយបានឃើញភ្លាមៗនោះ
ទេ ពិចារណារកហេតុផលឱ្យដឹងថា តើមូលហេតុដូចម្តេច បន្ទាប់ទៅនឹងឱ្យផលដូចម្តេច
ទៀត លុះពិចារណាឃើញច្បាស់ថា ពិតជាត្រឹមត្រូវត្រូវធ្វើ ទើបធ្វើតាមប៉ុណ្ណោះជាដើម
ហៅថាឱតប្បនលក្ខណៈសទ្ធា ។

ធម៌ធ្វើឱ្យល្អ ២ ប្រការ

១- ខន្តិ សេចក្តីអត់ធន់ ។

២- សោរច្ឆៈ សេចក្តីស្ងប់ស្ងៀម ។

ខន្តិ សេចក្តីអត់ធន់ គឺអត់ធន់ចំពោះទុក្ខដែលជាមូលហេតុនាំឱ្យកើតចិត្តអាក្រក់
៣ យ៉ាងគឺ

១- អត់ធន់ក្នុងចំណង់គ្រប់យ៉ាងដែលកើតឡើងក្នុងទ្វារទាំង៦ ។

២- អត់ធន់ចំពោះសេចក្តីទុក្ខ ដែលនាំឱ្យកើតក្រោធខឹងតាមពាក្យបរម្យវាទ ដែលបុគ្គលដទៃស្តីថាវិះគន់ ឬគួរតិះដៀល ។

៣- អត់ធន់ចំពោះសេចក្តីទុក្ខ ដែលជាហេតុនាំឱ្យកើតសេចក្តីវង្វេង បានខាង អត់ធន់នឹងទុក្ខវេទនាផ្សេងៗ ដែលកើតឡើងក្នុងកាយ និងចិត្តហើយ មិនបណ្តោយឱ្យលង់ក្នុងអំណាចទុក្ខវេទនាដែលនាំឱ្យទៅប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ។

សោរច្នះ សេចក្តីស្ងប់ស្ងៀម បានដល់ការធ្វើចិត្តឱ្យនឹងនក្នុងកាលដែលត្រូវ អត់ធន់ ហាក់ដូចជាមិនភ្ញាក់ផ្អើលចំពោះហេតុការណ៍ផ្សេងៗ ដែលកើតឡើង ។

សោរច្នះនេះ សម្រាប់បំប៉នខន្តី ឱ្យរឹតតែល្អប្រសើរឡើង ។

បញ្ញាមាន ២ ប្រការ

១- លោកិយបញ្ញា បញ្ញាលោកជាបថុជន ។

២- លោកុត្តរបញ្ញា បញ្ញាលោកុត្តរៈ ។

លោកិយបញ្ញា សំដៅយកបញ្ញារបស់មនុស្សបថុជនដែលនៅមានកិលេស និង តណ្ហា បញ្ញានេះអាចឆ្លុះឆ្លាយបានតែសភាវធម៌ ដែលធ្វើឱ្យសម្រេចប្រយោជន៍ក្នុងលោក នេះរហូត ព្រហ្មលោកជាទីបំផុត ។

លោកុត្តរបញ្ញា គឺជាបញ្ញារបស់ព្រះអរិយបុគ្គលមានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើម ជាបញ្ញា ដែលអាចលះកាត់កិលេស តណ្ហាទាំងពួង ហើយធ្វើឱ្យបានសម្រេចព្រះនិព្វាន ជាទីបំផុត ។

ឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ ប្រការ

១- សព្វបាបស្សអករណំ : មិនឱ្យធ្វើអំពើបាបទាំងពួង ។

២- កុសលស្សបសម្មទា : ឱ្យសន្សំកុសលទាំងពួង ។

៣- សចិត្តបរិយោទបនំ : ត្រូវជម្រះចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យស្អាត ។

សព្វបាបស្សអករណំមិនឱ្យធ្វើអំពើបាបទាំងពួង គឺឱ្យវៀរចាកនូវទុច្ចរិត ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយកាយ វាចា ចិត្ត មានការសម្លាប់សត្វ លួចទ្រព្យគេ លួចប្រពន្ធកូនប្តី អ្នកដទៃ និយាយភូតកុហក និងគំនិតបៀតបៀនសត្វ និងអ្នកដទៃ ។

កុសលស្សបសម្មទា ឱ្យសន្សំកុសល គឺការញ៉ាំងកុសលឱ្យដល់ព្រមសំដៅទៅ រកសុចរិត ៣យ៉ាងគឺ កាយសុចរិត វិចិត្តសុចរិត មនោសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អខាងផ្លូវកាយ ល្អខាងផ្លូវវាចា និងល្អខាងផ្លូវចិត្ត ។

សចិត្តបរិយោទបនំ ជម្រះចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យស្អាតបានដល់ជម្រះចិត្តឱ្យស្អាតផ្លូវផង ចាកគ្រឿងសៅហ្មង ចិត្តមានលោភៈ ទោសៈ មោហៈជាដើម ហើយតម្កល់ចិត្តឱ្យតាំង នៅក្នុងសមាធិ ធម៌ដ៏ប្រពៃ ។

អកុសលមូល ៣ ប្រការ

១- លោភ : ចង់បានមិនចេះស្តាប់ ។

២- ទោស : គិតប្រទូស្តគេ ។

៣- មោហ : រំលងមិនដឹងការពិត ។

លោភៈ ចង់បានមិនចេះស្តាប់ បានដល់ការបណ្តោយចិត្តឱ្យលង់ក្នុងអំណាចតណ្ហា ចង់បានហួសហេតុ រំលោភចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ ប្រាសចាកសម្មាធិវិជ្ជាដើម ។

ទោសៈ គិតប្រទូសគេ បានដល់ចិត្តប្រកបដោយសេចក្តីក្រែវក្រោធតតពិចារណា ចងគំនុំ ព្យាបាទអ្នកដទៃ និងធ្វើឱ្យអ្នកដទៃវិនាសដោយសារខ្លួន ប្រាសចាកមេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ។

មោហៈ វង្វេងមិនដឹងការពិត ល្ងិតល្ងង់មិនដឹងខុសត្រូវ មិនស្គាល់ហេតុផល ភ័ន្តច្រឡំ យល់ខុសជាត្រូវប្រាសចាកសមាធិ ភារិនាជាដើមហៅថា មោហៈ ។

កុសលមូល ៣ ប្រការ

- ១- អលោភៈ មិនចង់បានហួសហេតុ ។
- ២- អទោសៈ មិនគិតប្រទូសគេ ។
- ៣- អមោហៈ មិនវង្វេង ។

អលោភៈ មិនចង់បានហួសហេតុ បានដល់ការមិនបណ្តោយចិត្តឱ្យលង់ក្នុង អំណាចតណ្ហា មិនរំលោភចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ រកស៊ីតាមសម្មាជីវៈជាដើម ។

អទោសៈ មិនប្រទូសអ្នកដទៃ បានដល់ចិត្តដែលមិនក្រែវក្រោធខឹងឥតពិចារណា មិនចងគំនុំព្យាបាទអ្នកដទៃ និងមិនធ្វើឱ្យអ្នកដទៃវិនាសដោយសារខ្លួន មានមេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ។

អមោហៈ មិនវង្វេងល្ងិតល្ងង់ ស្គាល់នូវហេតុការណ៍ពិត ដឹងខុសត្រូវ តាំងចិត្ត នៅក្នុងសមាធិ ភារិនាធមិ ស្គាល់ធម៌ដែលនាំឱ្យវិនាស និងចម្រើនគ្រប់យ៉ាង ។

សមញ្ញលក្ខណៈ ៣ ប្រការ

១- អនិច្ចតា : សភាពជារបស់មិនទៀង ។

២- ទុក្ខតា : សភាពជាទុក្ខ ។

៣- អនត្តតា : សភាពជារបស់មិនមែនខ្លួន ។

អនិច្ចតា : សភាវៈទាំងឡាយដែលកើតមានរូបរាងមកហើយ ទោះមនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ របស់ទ្រព្យអ្វីៗក៏មិនទៀងទាត់សុទ្ធតែត្រូវវិនាសទៅវិញដូចៗគ្នា សូម្បីតែពេល វេលា ដែលវិនាសទៅវិញ ក៏មិនទៀងថាពេលណាដែរ ដូចពុទ្ធដីកាថា៖ អនិច្ចា វតសង្ខារ សង្ខារ ទាំងឡាយមិនទៀងទេ ឧប្បាទវយធម្មិនោឧប្បជ្ជិតា និរុជ្ឈន្តិ មានកិរិយាកើត ឡើងហើយ តែងតែរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។

ទុក្ខា សភាពជាទុក្ខតែងកើតឡើងមានរូប មានវិញ្ញាណ តែងមានសេចក្តីទុក្ខ ជាប់តាមជានិច្ច មានសេចក្តីទុក្ខចំពោះការឈឺចាប់គ្រាំគ្រា ចាស់ជរាមរណៈ និងទុក្ខ ចំពោះផលវិបាកផ្សេងៗ ឬសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ដែលមិនបានសម្រេចដូចបំណងជាដើម ។

អនត្តតា រូបទាំងឡាយដែលកើតឡើងហើយ ទោះជារូបមនុស្ស សត្វក៏ដោយ សុទ្ធតែមិនមែនជារបស់ខ្លួនឡើយ ។ ប្រសិនបើជារបស់យើងមែន យើងអាចឃាត់ឃាំង មិនឱ្យចាស់ជរា ឈឺស្លាប់ ឬរលត់រលាយទៅវិញបាន ។ ដោយហេតុយើងឃាត់មិន បាននូវកើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់នេះហើយ ទើបព្រះពុទ្ធសំដែងថា មិនមែនជារបស់ខ្លួន ។ សូម្បីតែរុក្ខជាតិក៏វិនាសទៅវិញដែរ ។

វិយមាស ៣ ប្រការ

១- បឋមវិយ : វិយក្មេង

២- មជ្ឈិមវិយ : វិយកណ្តាល

៣- បច្ឆិមវិយ : វិយចុងក្រោយ

បឋមវិយ វិយក្មេងរាប់ពីអាយុ ១ឆ្នាំ ដល់ ៣៣ឆ្នាំ ដែលចាត់ជាវិយសម្រាប់ សិក្សាចំណេះវិជ្ជាផ្សេងៗ ។

មជ្ឈិមវិយ វិយកណ្តាល រាប់ពីអាយុ ៣៤ឆ្នាំ ទៅដល់ ៦៤ឆ្នាំ គឺជាវិយសម្រាប់ សន្សំទ្រព្យ ស្វែងរកទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗ និងសន្សំកុសលធ្វើបុណ្យឱ្យទាន ទុកជាកំណប់ ទ្រព្យសម្រាប់អនាគតជាតិ ។

បច្ឆិមវិយ វិយចុងក្រោយ រាប់ចាប់ពីអាយុ ៦៥ឆ្នាំ រហូតទៅ ជាវិយសម្រាប់ តាំងខ្លួនឱ្យបិតនៅក្នុងសីល សមាធិ ការវិនា ស្វែងរកធម៌អាចិសម្រាប់ជាយានចម្លង ជីវិតទៅរកសុគតិភព ។

ការបែងចែកអាយុទៅតាមវិយទាំង ៣ ដូចបានរៀបរាប់មកនេះគឺ យោងទៅ តាមកាលសម័យជាន់មុន ដែលមនុស្សមានអាយុដល់រយឆ្នាំ ។ ឥឡូវនេះដែលមនុស្ស មានអាយុថយចុះ ការបែងចែកនេះក៏ត្រូវតែគិតទៅតាមកាលៈទេសៈដែរ ។

វត្ថុបរិភោគមិនឆ្អែតមាន ៣ ប្រការ

១- និន្ទាយតិ : ការដែលមិនចេះឆ្អែត

២- សុរាមេរយ : សេពសុរាមេរយមិនចេះឆ្អែត

៣- មេចុនំ : ការសេពមេចុនធម្មមិនចេះឆ្អែត

និន្ទាយតិ : ឥរិយាបថក្នុងការដេករបស់សត្វលោក មិនមានកំណត់ចំនួនឆ្អែត គ្រប់គ្រាន់ ដូចការបរិភោគអាហារឡើយ ដូច្នោះសត្វលោកគួរកុំបណ្តោយឱ្យចិត្តលង់ក្នុង ទំព័រ ៩

ភាពងាយរងបំប្រែនិហ្មសប្រមាណ ដែលជាហេតុនាំឱ្យកើតសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស ប្រាសចាកសមាធិភាវនា ។

សុភមេរ័យ អ្នកប្រព្រឹត្តសេពសុភមេរ័យ មិនមានអ្នកណាដែលកំណត់បានថាខ្លួនឆ្កែតដូចអាហារនោះទេ បើបណ្តោយចិត្តឱ្យធ្លាក់ចុះក្នុងចំណង នៃការសេពសុភមេរ័យ និងចំណង់នេះតែងទាក់ទាញបួលចិត្ត ដោយឥតវេសពេលវេលា ឬឈប់សម្រាក ។

មេចុំនំ សេពមេចុំនំមិនចេះឆ្កែត មេចុំនំធម្ម ជាគ្រឿងទាក់ទាញចំណង់ចិត្តរបស់សត្វលោកធំបំផុត ទោះបីការសេពនោះ តាំងពីក្មេងរហូតខ្លួនចាស់ ក៏ចំណង់ក្នុងការសេពនៅតែមាន ដូច្នេះសត្វលោកគួរកុំបណ្តោយឱ្យចិត្តរង្វេងធ្លាក់ចូលទៅក្នុងចំណង់ដែលមិនមែនកំណត់ក្នុងការឆ្កែតនោះឡើយ ។

ស្រវឹង ៣ ប្រការ

- ១- យោពូនមទោ : ស្រវឹងរឹរឹយ ។
- ២- អរោគមទោ : ស្រវឹងក្នុងខ្លួនថា ជាអ្នកគ្មានរោគ ។
- ៣- ជាតិមទោ : ស្រវឹងក្នុងជាតិមានយសស័ក្តិ ខ្ពង់ខ្ពស់ជាដើម ។

យោពូនមទោ: ការស្រវឹងរឹរឹយ បានដល់បុគ្គលមួយជំពូកដែលស្រលាញ់រឹរឹយក្នុងហ្មសប្រមាណ ទោះបីចូលក្នុងមជ្ឈិមរឹរឹយ ឬបច្ឆិមរឹរឹយហើយក៏ដោយ នៅតែមានមានៈថាខ្លួននៅក្នុងនោះឡើយ ការស្រវឹងរឹរឹយរបៀបនេះអាចនាំឱ្យកើតបមាទធម៌ រក្ខេបគិតស្វែងរកការសិក្សា និងធ្វើកុសលធម៌ ឬធ្វើសមាធិភាវនាបាន ។

អរោគមទោ: ស្រវឹងក្នុងខ្លួនថាជាអ្នកគ្មានរោគ បុគ្គលជំពូកនេះដោយខ្លួនពុំទាន់បានជួបប្រទះនឹងរោគណាមួយមកបៀតបៀននៅឡើយ ក៏គិតថា " អាត្មាអញជាមនុស្សផុតចាករោគ" ។ គំនិតនេះនឹងនាំឱ្យបុគ្គលនោះ កើតការធ្វេសប្រហែល បំភ្លេចចូលនូវ

ចំណោទសុខភាព និងអនាម័យជាដើម ការពិតរូបនីមួយៗ មិនអាចគេចពីជម្ងឺរោគា
បានទេគ្រាន់តែឆាប់ ឬយូរប៉ុណ្ណោះ ។

ជាតិមនោ : ស្រវឹងក្នុងជាតិមានយសស័ក្តិខ្ពង់ខ្ពស់ជាដើម បុគ្គលប្រភេទនេះ
ដោយខ្លួនមានឋានន្តរស័ក្តិបុណ្យខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏ស្រវឹងនឹងអំណាចបុណ្យស័ក្តិរបស់ខ្លួន ហើយ
ភ្លេចគិតដល់អនិច្ចលក្ខណៈធម៌ យកអំណាចបុណ្យស័ក្តិនោះមកលុបបំបាត់សុដីវធម៌
ភ្លេចគិតដល់ញាតិ មិត្តជិតខាង ។ ការស្រវឹងបុណ្យស័ក្តិនោះ អាចឱ្យបុគ្គលអ្នកស្រវឹងភ្លេច
គិតដល់ទាន សីល សមាធិ ភារៈនាំទាំងអស់ ។

លក្ខណៈមនុស្សឧស្សាហ៍មាន ៣ ប្រការ

- ១- អនិក្ខត្តបុរតា : ប្រញាប់ធ្វើធុរៈ ដែលកាន់ទុកមិនចោលធុរៈ ។
- ២- អនិព្វិន្តតា : ធ្វើការងារដែលមកដល់ដៃមិនបង្អង់យូរ ។
- ៣- អសង្ករតា : ធ្វើការងារតាមវេលាមិនបង្អង់ថ្ងៃ ។

អនិក្ខត្តបុរតា : ប្រញាប់ធ្វើធុរៈដែលកាន់ទុកមិនចោលធុរៈនោះ បានដល់គោល
គំនិតអ្វីមួយដែលគិតបម្រុងនឹងធ្វើ ឬកាតព្វកិច្ចអ្វីមួយដែលត្រូវធ្វើជាចាំបាច់នោះ មិនកាន់
ទុកបោះបង់ចោល ប្រញាប់ប្រញាល់យកកិច្ចការនោះមកធ្វើភ្លាមៗហៅថា អនិក្ខត្តបុរតា ។

អនិព្វិន្តតា : ធ្វើការងារដែលមកដល់ដៃមិនបង្អង់យូរ គឺកិច្ចការអ្វីៗដែលមាន
នៅចំពោះមុខហើយ ជាកិច្ចការដែលខ្លួនត្រូវធ្វើ មិនបង្អង់ទុកថាចាំពេលនេះ ពេលនោះ
ឬថ្ងៃនេះ ថ្ងៃនោះទេ ចាប់ធ្វើភ្លាមៗហៅថា អនិព្វិន្តតា ។

អសង្ករតា : ធ្វើការងារតាមពេលវេលាមិនបង្អង់ថ្ងៃ បានដល់ការធ្វើការងារ
ទៅតាមពេលវេលាដែលត្រូវធ្វើ ហើយមិនបង្អង់ទុកទៅថ្ងៃក្រោយ បើកិច្ចការនោះត្រូវ

ធ្វើថ្ងៃណា ពេលនោះក៏ចាប់ធ្វើថ្ងៃនោះ ពេលនោះភ្លាមៗ មិនបណ្តែតបណ្តោយឱ្យយូរ ហួសពេលវេលា នេះហៅថាអសង្ករតា ។

ព្រះរតនៈត្រៃមាន ៣ ប្រការ

១- ព្រះពុទ្ធ

២- ព្រះធម៌

៣- ព្រះសង្ឃ

អ្នកប្រៀនប្រដៅមនុស្ស សត្វទូទៅឱ្យប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយ វាចា ចិត្តតាម ធម៌វិន័យហៅថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គត្រាស់ដឹងនូវព្យាយាមធម៌ទាំងពួងដោយប្រពៃ ចំពោះព្រះអង្គឥតមានគ្រូអាចារ្យណាប្រដៅព្រះអង្គឡើយ ។

ព្រះធម៌ ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ សំដែងទុក ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់មនុស្សសត្វទូទៅ ។

ព្រះសង្ឃ ជាអ្នកស្តាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ហើយបាន ផ្សាយពាក្យប្រៀនប្រដៅនោះ ដល់ពុទ្ធបរិស័ទ្ធឱ្យដើរតាមគន្លងជាមជ្ឈិមាបដិបទាផ្លូវ កណ្តាល ដើម្បីសម្រេចមគ្គផលទាំងឡាយមានសោតាបដិមគ្គ និងសោតាបដិផលជាដើម ។

ព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅដោយធម៌ ៣ ប្រការ

១- អភិញ្ញាយ : ទ្រង់ប្រដៅដើម្បីឱ្យអ្នកស្តាប់ដឹងពិត ឃើញពិតក្នុងធម៌ដែលខ្លួន គួរដឹង គួរឃើញ ។

២- សនិទាន : ទ្រង់ប្រដៅដោយមានហេតុ គឺអ្នកស្តាប់បានត្រិះរិះតាមហើយ រមែងឃើញពិត ។

៣-សប្បនិហារ : ទ្រង់ប្រដៅដោយសេចក្តីអស្ចារ្យ គឺកាលណាអ្នកស្តាប់បាន
 ប្រតិបត្តិតាម រមែងសម្រេចប្រយោជន៍តាមគួរដល់សេចក្តីប្រតិបត្តិរបស់ខ្លួន ។
 ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់បានទូន្មានសត្វលោក ដោយព្រះមហាករុណា ដល់ផ្ទៃ-
 ទូលាយ ព្រោះព្រះអង្គមានបំណងចង់ឱ្យសត្វលោកបានសម្រេចផលប្រយោជន៍
 តាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ទើបទ្រង់ប្រកាសធម៌មិនឱ្យជ្រុះហួសនិស្ស័យរបស់
 សត្វលោក ដើម្បីឱ្យត្រិះរិះយល់បានងាយ ដូចទ្រង់សម្តែងអំពីការកើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់
 ជាធម៌សម្រាប់សត្វលោកទូទៅ ។ "ព្រះអង្គទ្រង់ប្រដៅសត្វដោយមានហេតុ" បើអ្នក
 ស្តាប់បានត្រិះរិះតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅ រមែងឃើញពិត ព្រោះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់
 សុទ្ធតែមានហេតុផលទាំងអស់ ដូចទ្រង់សម្តែងនូវអរិយសច្ចធម៌ ៤ប្រការគឺ : តណ្ហា
 ចំណង់ជាហេតុ នាំឱ្យកើតសេចក្តីទុក្ខលំបាកគ្រប់យ៉ាង មជ្ឈិម បដិបទា ជាផ្លូវកណ្តាល
 នាំឱ្យកើតការរលត់ទុក្ខគ្រប់យ៉ាង ការប្រព្រឹត្តិទុច្ចរិតនាំឱ្យកើតសេចក្តីទុក្ខលំបាកគ្រប់យ៉ាង
 ការប្រព្រឹត្តិសុចរិតនាំឱ្យកើតសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្តគ្រប់យ៉ាង ។ ម្យ៉ាងទៀតការសិក្សា
 រៀនសូត្រនាំឱ្យកើតការចេះដឹងនូវវិជ្ជាផ្សេងៗ ។

"ព្រះអង្គទ្រង់ប្រដៅយ៉ាងអស្ចារ្យ" កាលណាអ្នកស្តាប់ប្រតិបត្តិតាម រមែងបាន
 ទទួលប្រយោជន៍តាមសមគួរដល់សេចក្តីប្រតិបត្តិ ព្រោះព្រះអង្គយល់ច្បាស់នូវឆន្ទៈ
 អធ្យាស្រ័យ ឧបនិស្ស័យ និងភូមិនៃអ្នកដែលព្រះអង្គត្រូវប្រដៅនោះជាមុន ទើបទ្រង់
 ប្រដៅដោយធម៌សមគួរដល់និស្ស័យអ្នកនោះ ។

ទុច្ចរិត ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់មាន ៣ ប្រការ

- ១- កាយទុច្ចរិត: ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយកាយ ។
- ២- វចិទុច្ចរិត: ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយវាចា ។
- ៣- មនោទុច្ចរិត: ការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយចិត្ត ។

អំពើអាក្រក់ទាំងឡាយណា ដែលកើតឡើងដោយកាយហៅថា កាយទុច្ចរិត មាន ៣យ៉ាង គឺ: ១-បាណតិបាត: ការសម្លាប់សត្វមានជីវិត ២-អទិន្នាទាន: ការលួច ទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ ៣-កាមេសុមិច្ឆាចារ: ការប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងមេដុនធម្ម ជាមួយស្ត្រី ដែលមានគេថែរក្សា ។ អំពើអាក្រក់ដែលបានកើតឡើងដោយសំដីហៅថា វចិទុច្ចរិតមាន ៤យ៉ាងគឺ: ១-មុសាវាទ: និយាយកុហក់អ្នកដទៃ ២-បិសុណាវាចា: សំដីព្យុះអ្នកដទៃ ៣-ផរុសវាទ: ពោលពាក្យត្រគោះបោះបោកអ្នកដទៃ ៤-សម្មប្បលាប: ពោលពាក្យ រាយមាយផ្ដេសផ្ដាស ។

អំពើអាក្រក់ដែលកើតឡើងដោយចិត្តហៅថា មនោទុច្ចរិតមាន ៣គឺ: ១-អភិជ្ឈា: សម្លឹងចង់បានទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ ២-ព្យាបាទ: គំនុំគុំគួន និងធ្វើឱ្យ អ្នកដទៃមានសេចក្ដីវិនាស ៣-មិច្ឆាទិដ្ឋិ: គំនិតយល់ខុសថាត្រូវ ។

ទុច្ចរិតទាំង ៣នោះ គឺជាអំពើដែលយើងត្រូវតែលះបង់ឱ្យផុតពីសន្តាន ព្រោះ ទុច្ចរិតទាំងនេះ ជាផ្លូវនាំយើងទៅកាន់សេចក្ដីទុក្ខគ្រប់យ៉ាងក្នុងលោកនេះ និងលោក ខាងមុខ ។

សុចរិតការប្រព្រឹត្តិល្អមាន ៣ ប្រការ

១- កាយសុចរិត: ការប្រព្រឹត្តិល្អដោយកាយ ។

២- វចិសុចរិត: ការប្រព្រឹត្តិល្អដោយវាចា ។

៣- មនោសុចរិត: ការប្រព្រឹត្តិល្អដោយចិត្ត ។

អំពើល្អដែលបានកើតឡើងដោយកាយហៅថា កាយសុចរិត មាន៣យ៉ាង គឺ:

១-វៀរចាក ការសម្លាប់ជីវិតមានជីវិត ២-វៀរចាកការលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ ៣-វៀរចាក ការប្រព្រឹត្តក្នុងមេធាវីធម្ម ជាមួយបុរសស្រ្តីដែលគេថែរក្សា ។

អំពើល្អដែលកើតឡើងដោយវាចា ហៅថាវចិសុចរិតមាន ៤យ៉ាង គឺ: ១-វៀរ ចាកការនិយាយកុហកអ្នកដទៃ ២-វៀរចាកពាក្យពុះព្យួងអ្នកដទៃ ៣-វៀរចាកពោល ពាក្យទ្រគោះបោះបោកដល់អ្នកដទៃ ៤- វៀរចាកពោលពាក្យរាយមាយផ្ដេសផ្ដាស ។

អំពើល្អដែលកើតឡើងដោយចិត្តហៅថា មនោសុចរិត មាន ៣យ៉ាង គឺ: ១-មិន សម្លឹងចង់បានទ្រព្យអ្នកដទៃ ២-មិនគុំគុំធ្វើឱ្យអ្នកដទៃវិនាស ៣-មានគំនិតយល់ត្រូវ ។

សប្បុរិសប្បញ្ញត្តិ បញ្ញតិរបស់សប្បុរសមាន ៣ ប្រការ

១- ទាន: ការឱ្យវត្ថុខ្លួនដល់អ្នកដទៃ ។

២- បព្វជ្ជា: ការកាន់ភេទជាអ្នកបួសដើម្បីជាឧបាយវៀរចាកធម៌របស់គ្រហស្ថ ។

៣- មាតាបិតុឧបដ្ឋាន: ការប្រតិបត្តិមាតាបិតា ។

ការបញ្ញតិរបស់អ្នកមានសណ្ដានចិត្តស្ងប់ និងមានអធ្យាស្រ័យល្អ មានសេចក្ដី ប្រព្រឹត្តរៀបរយត្រឹមត្រូវហៅថា "សប្បុរិសប្បញ្ញត្តិ" ។

ការលះកាត់សេចក្ដីកំណាញ់របស់ខ្លួន រួចឱ្យជាទានដល់អ្នកដទៃ ដើម្បីជាមិត្ត សម្បត្តិ ។ ការវាចាកធម៌របស់គ្រហស្ថ មានការត្រេចត្រអាលក្នុងកាមគុណជាដើម ហើយ ក៏ចេញទៅបួសជាភិក្ខុសាមណេរ ដើម្បីប្រព្រឹត្តឱ្យខ្លួនបានស្ងប់ចាកកិលេសធម៌ទាំងពួង ។

មាតាបិតាជាអ្នកបង្កើតកូនប្រុសស្រី និងចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាគ្រប់ពេលថ្ងៃ-យប់ លោកតែងមានព្រហ្មវិហារធម៌ដល់កូនប្រុសស្រីជានិច្ច ។ ហេតុនេះកូនប្រុសស្រីត្រូវតបស្នង សងគុណលោកវិញដោយបការៈផ្សេងៗ មានជូនអាហារសម្រាប់បរិភោគជាដើម ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ វត្ថុជាទីញ្ញ្រ្តិការបំពេញបុណ្យមាន ៣ ប្រការ

- ១- ទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការឱ្យទាន ។
- ២- សីលមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល ។
- ៣- ភាវនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការចម្រើនភាវនា ។

ទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការឱ្យទានមានការបិទចាកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនដល់អ្នកដទៃ ដូចជាមាតាបិតា ភិក្ខុសាមណេរ ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ អ្នកកម្សត់ ទុកតិជាដើម ។

សីលមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល បានដល់ការរក្សាកាយ វាចា ចិត្ត សុភាពរាបសារ មានការរៀនចាកការកាប់សម្លាប់ និងបៀតបៀនជីវិតមនុស្ស សត្វទូទៅ ជាដើម ។

ភាវនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការចម្រើនភាវនាបញ្ញា ការយល់គិតដល់សង្ខារ ជាផ្លូវធ្វើចិត្តឱ្យសុខស្ងប់ជាដើម ។

វុឌ្ឍិធម៌ ធម៌ធ្វើឱ្យចម្រើនមាន ៤ ប្រការ

- ១- សប្បុរសធម៌សំសេវៈ ការសេពគប់សប្បុរស ។
- ២- សទ្ធម្មសុវ័នៈ ការស្តាប់ប្រៀនប្រដៅរបស់លោកដោយគោរព ។
- ៣- យោនិសោបនសិការៈ ការត្រិះរិះឱ្យស្គាល់របស់ល្អ ឬអាក្រក់ដោយ បញ្ញា ។
- ៤- ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិៈ ការប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ដែលបានឃើញមក ហើយ ។

វុឌ្ឍិៈ សេចក្តីចម្រើន បើបុគ្គលណាម្នាក់ចង់បានសេចក្តីចម្រើនក្នុងផ្លូវលោក និង ផ្លូវធម៌ ត្រូវមានធម៌ ៤ប្រការនេះ ។

ការសេពគប់សប្បុរស អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើល្អដោយកាយ វាចា ចិត្ត ទោះជាបុរស ស្ត្រីក្តី គ្រហស្ថ បព្វជិតក្តី មិនថាជាតិណា ត្រកូលណាទេឱ្យតែមានសន្តានចិត្តស្ងប់ចាក បាបទាំងពួង មានព្រះពុទ្ធជាដើម ។

ហេតុនេះ បើយើងបានសេពគប់ជាមួយលោកអ្នកសប្បុរស ដូចបានអធិប្បាយ មកនេះ យើងតែងបានស្តាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់លោក ។ កាលបើយើងបានស្តាប់ ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់លោក ដោយគោរពហើយត្រូវត្រិះរិះឱ្យដឹងហេតុផល លុះយើង បានត្រិះរិះត្រឹមត្រូវហើយ យើងត្រូវមានការប្រតិបត្តិដ៏សមគួរ ដល់សេចក្តីត្រិះរិះឃើញ នោះទៀត ទើបបានសម្រេចផលប្រយោជន៍ពិតប្រាកដ ។

អតី ការលម្អៀងមាន ៤ ប្រការ

- ១- ឆន្ទាគតិៈ ការលម្អៀងព្រោះស្រឡាញ់ ។
- ២- ទោសាគតិៈ ការលម្អៀងព្រោះស្អប់ ។
- ៣- មោហាគតិៈ ការលម្អៀងព្រោះល្ងង់ ។
- ៤- ភយាគតិៈ ការលម្អៀងព្រោះខ្លាច ។

ដំណើរការណ៍មិនយុត្តិធម៌ត្រឹមត្រូវ ឬឆ្លើងមិនស្មើដោយការលម្អៀង ៤យ៉ាង ដូចតទៅនេះ បុគ្គលណាម្នាក់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងអ្នកដទៃ មានការលម្អៀងព្រោះស្រឡាញ់ ពេញចិត្ត ទោះអ្នកដែលខ្លួនស្រឡាញ់នោះ បានប្រព្រឹត្តិខុសមិនត្រឹមត្រូវយ៉ាងណា ក៏ដោយ ក៏មិនខុសដែរព្រោះ ស្រឡាញ់អ្នកនោះ ។

ការលម្អៀងព្រោះស្អប់ បុគ្គលណាម្នាក់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងអ្នកដទៃ មានសេចក្តី លម្អៀង ដូចជាលោកគ្រូមួយរូប មានសិស្សពីរនាក់ សិស្សទាំងពីរនោះបានប្រព្រឹត្តិអំពើ អ្វីមួយខុសដូចគ្នា តែលោកគ្រូបានដាក់ទោសដល់សិស្សម្នាក់ដែលខ្លួនស្អប់ប៉ុណ្ណោះ ។

ការលម្អៀងព្រោះល្ងង់ បុគ្គលណាម្នាក់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងអ្នកដទៃ ដូចជាមាតា បិតាដែលគ្រាន់តែពួកអ្នកដទៃនិយាយថាកូនរបស់ខ្លួនប្រព្រឹត្តិខុសយ៉ាងនេះ យ៉ាងនោះ មិនពិចារណា រកហេតុផលឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ក៏ស្រាប់តែវាយដំកូនរបស់ខ្លួនដោយសេចក្តី ល្ងង់ខ្លៅ ។

ការលម្អៀងព្រោះខ្លាច បុគ្គលណាម្នាក់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងអ្នកដទៃ មានការខ្លាច អាចក្លាយទៅជាមនុស្សប្រកបដោយអយុត្តិធម៌ ដូចលោកគ្រូម្នាក់មានសិស្សពីរនាក់ សិស្សម្នាក់ជាអ្នកមានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ និងទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ សិស្សម្នាក់ទៀតមាន ត្រកូលថោកទាប ទីទល់ក្រ សិស្សទាំងពីរនេះបានប្រព្រឹត្តិខុសដូចគ្នា តែលោកគ្រូដាក់ ទោសដល់សិស្សម្នាក់ដែលក្រនោះ ព្រោះខ្លាចត្រកូល និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គេ ។

បធានៈ សេចក្តីព្យាយាមមាន ៤ ប្រការ

១- សំរេបប្បធានសៈ សេចក្តីព្យាយាមប្រយ័ត្នមិនឱ្យបាបកើតឡើងបានក្នុងសន្តាន
ចិត្ត ។

២- មឃានប្បធានៈ សេចក្តីព្យាយាមលះបង់បាបដែលកើតឡើងហើយ ។

៣- ភាវនាបធានៈ សេចក្តីព្យាយាមញ្ចាំងកុសលឱ្យកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្ត ។

៤- អនុរក្ខនាបធានៈ សេចក្តីព្យាយាមរក្សាកុសលដែលកើតឡើងហើយនោះ
មិនឱ្យសាបសូន្យទៅវិញ ។

ការប្រុងប្រយ័ត្នអំពើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង "១" តាមទ្វារទាំងបី ដែលផុះឡើង
ក្នុងកាយ វាចា ចិត្តបាន ។

អំពើអាក្រក់ដែលខ្លួនបានធ្វើរួចមកហើយ ត្រូវព្យាយាមលះបង់ចោល មិនឱ្យ
មានក្នុងទ្វារទាំងបី តទៅទៀត ។

អំពើល្អដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង ក៏ត្រូវតែព្យាយាមធ្វើ ឬគិត
រកឧបាយណាមួយធ្វើឱ្យកើតមានឡើង ។

អំពើល្អដែលខ្លួនបានធ្វើរួចមកហើយ ត្រូវព្យាយាមរក្សាការពារទុកមិនបណ្តោយ
ឱ្យបាត់បង់ទៅវិញ ដោយហេតុណាមួយ ។

អធិដ្ឋានធម៌ ធម៌ដែលគួរតាំងទុកក្នុងចិត្តមាន ៤ ប្រការ

១- បញ្ញាៈ ការដឹងអ្វីៗ ដែលគួរដឹង ។

២- សច្ចៈ សេចក្តីពិតក្នុងចិត្តដែលយើងត្រូវធ្វើ ក៏ធ្វើពិត ។

៣- ចាគៈ ការលះបង់របស់អ្វីដែលជាសត្រូវដល់សេចក្តីពិតក្នុងចិត្ត ។

៤- ឧបសមៈ សេចក្តីស្ងប់ចាកអារម្មណ៍ដែលជាសត្រូវដល់សេចក្តីស្ងប់ ។

ការដឹងនូវសភាវៈ ពិតទូទៅដូចជាការដឹងថា "បាប" ជាអំពើអាក្រក់ត្រូវតែ
លះបង់ចោល "បុណ្យ" ជាកុសលធម៌ត្រូវតែសន្សំធ្វើបំពេញឱ្យមានឡើង ។

ម្យ៉ាងទៀត ការដឹងនូវវិជ្ជាថា ជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរត្រូវតែស្វែង ឧស្សាហ៍
រៀនសូត្រឱ្យបានគ្រប់រូប មិនថាក្មេង ចាស់ ប្រុសស្រី ។

សេចក្តីពិតក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួន គឺបុគ្គលណាមួយបើដឹងពិតថា អ្វីដែលជាប្រយោជន៍
ដល់ខ្លួន និងអ្នកដទៃ ក៏ត្រូវតែធ្វើពិតតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនដោយមិននឿយណាយ
ឡើយ ។

ការលះបង់អ្វីដែលជាសត្រូវដល់សេចក្តីពិត ដូចជាការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ដោយ
កាយ វាចា ចិត្តដែលប្រកបដោយ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ និងកោសជ្ជៈ សេចក្តីខ្ជិល
ច្រអូស មិនឧស្សាហ៍រៀនសូត្រនូវវិជ្ជាផ្សេងៗ ។

សេចក្តីស្ងប់ចាករោគៈ ទោសៈ មោហៈ ដែលជាគ្រឿងធ្វើឱ្យស្លាប់ចិត្ត និង
អន្ទះអន្ទែងចិត្តហៅថា "ឧបសម" ។

ឥទ្ធិបាទធម៌ ជាជំហរឱ្យសម្រេចប្រយោជន៍មាន ៤ ប្រការ

- ១- ឆន្ទៈ ការចូលចិត្តស្រឡាញ់ការងារ ។
- ២- វិរិយៈ ការព្យាយាមប្រកបការងារ ។
- ៣- ចិត្តៈ ការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការងារ ។
- ៤- វិមំសារៈ ការគ្រិនរិះរកហេតុក្នុងការងារ ។

ធម៌ជាជំហរឱ្យសម្រេចប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង តែងទាក់ទងហេតុផលដល់គ្នា
និងគ្នា គឺការចូលចិត្តស្រឡាញ់ការងារ ជាហេតុនាំឱ្យកើតសេចក្តីព្យាយាមធ្វើការងារ
ដែលខ្លួនចូលចិត្តធ្វើនោះ បើសេចក្តីព្យាយាមកើតឡើងហើយ ការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុង
ការងារនោះៗ ក៏កើតឡើងដែរ បើមានធម៌ទាំងបីប្រការនេះកើតឡើងហើយ ត្រូវតែ

មានការសាកល្បងវិវេកហេតុផលក្នុងការងារនោះឱ្យឃើញថាគួរធ្វើ ឬមិនគួរធ្វើ ទើបសម្រេចប្រយោជន៍ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នាបាន ។

ព្រហ្មវិហារធម៌ ធម៌ជាទីលំនៅរបស់ព្រហ្មមាន ៤ ប្រការ

- ១- មេត្តាៈ សេចក្តីប្រាថ្នាចង់ឱ្យអ្នកដទៃបានសុខ ។
- ២- ករុណាៈ សេចក្តីអាណិតគិតជួយឱ្យអ្នកដទៃរួចចាកទុក្ខ ។
- ៣- មុទិតាៈ សេចក្តីត្រេកអរតាមក្នុងពេលដែលអ្នកដទៃបានសុខ ។
- ៤- ឧបេក្ខាៈ សេចក្តីតាំងចិត្តជាកណ្តាល មិនសោមនស្ស ឬទោមនុស្សក្នុងពេលដែលអ្នកដទៃមានវិបត្តិ ។

ក្នុងទីនេះ ព្រហ្មវិហារធម៌សំដៅយកធម៌របស់អ្នកគ្រប់គ្រងបុគ្គលដទៃ ដូចមាតាបិតា ជាអ្នកគ្រប់គ្រងបុត្រធីតា គ្រូបាចារ្យជាអ្នកគ្រប់គ្រងសិស្សានុសិស្ស ឧបជ្ឈាយាចារ្យ ជាអ្នកគ្រប់គ្រងសម្ព័ន្ធិវិហារិក និងអន្តេវាសិកៈ ប្រមុខរដ្ឋជាអ្នកគ្រប់គ្រងពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនជាដើម ។ លោកអ្នកទាំងនេះ សុទ្ធតែត្រូវប្រកបដោយព្រហ្មវិហារធម៌ទាំង ៤នេះ ទើបសម្រេចផល ។

លក្ខណៈមិនក្រោធមាន ៤ ប្រការ

- ១- នអកោច្ឆិៈ មិនជេរគេវិញ ។
- ២- នអវិធិៈ មិនប្រទុស្តរាយគេវិញ ។
- ៣- នអធិនិៈ មិនកោងដាក់គេវិញ ។
- ៤- នអហោសិៈ មិនប្តូរគេវិញ ។

នអកោច្ឆិៈ មិនជេរគេវិញ បានដល់ការមិនជេរប្រទេចតបទៅលើបុគ្គលដែលជេរចំពោះខ្លួន ព្រោះថាវិវាទបើយើងជេរប្រទេចតបទៅវិញទៅមកអាចធ្វើឱ្យចិត្តរឹតតែ

មានកំហឹង ពុះពោរឡើង ផ្ទុយទៅវិញ បើយើងអត់ធ្មត់ហើយយកមេត្តា ករុណា មុទិតា មកផ្សាយទៅលើអ្នកដេរ នោះនឹងអាចធ្វើឱ្យចិត្តយើងទោរទន់បាត់ក្រោធខឹងទៅបាន ។

នអវិធិ: មិនប្រទូស្តរាយគេវិញ គឺមិនប្រើកំហឹងវាយតប់ទៅលើបុគ្គលដែល ប្រទូស្តមករកខ្លួន ដូច្នោះយើងនឹងអាចឈ្នះអ្នកប្រទូស្តរាយនោះបានដោយផ្លូវចិត្តទៀតផង ដូចព្រះពុទ្ធដីកាថា "អកោធនធិនាកោធំ" ឈ្នះខឹងដោយមិនខឹង ។

នអធិនិ: មិនកោងដាក់គេវិញ បើបុគ្គលណាធ្វើបូកព្រហ្មើនកោង ចំពោះយើងៗ គប្បីធ្វើបូកសុភាពរាបសារតបទៅវិញ ដូច្នោះចិត្តយើងក៏នឹងទន់ចុះមិនប្រកាន់ខឹង ទាំង អ្នកដែលកោងដាក់យើង ក៏ត្រូវនឹងចុះចាញ់ ហើយប្រើបូកពារសុភាពរាបសារដាក់យើង វិញដែរ ។

នអហោសិ: មិនប្លន់គេវិញ បានដល់មិនប្រើអំពើចោរកម្មទៅប្លន់ ទ្រព្យសម្បត្តិ បុគ្គល ដែលបានប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់យើង ហើយធ្វើចិត្តឱ្យនឹងនពិចារណារកហេតុផល នៃកុសល និងអកុសលឱ្យឃើញច្បាស់លាស់ ដូច្នោះចិត្តក៏នឹងទោរទន់ឈប់ខឹងទៅបាន ។

គួរធ្វើសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ ស្មាន

- ១- កាយទុច្ចរិតប្បហាន: លះបង់កាយទុច្ចរិតប្រព្រឹត្តកាយសុច្ចរិត ។
- ២- វិចីទុច្ចរិតប្បហាន: លះបង់វិចីទុច្ចរិតប្រព្រឹត្តវិចីសុច្ចរិត ។
- ៣- មនោទុច្ចរិតប្បហាន: លះបង់មនោទុច្ចរិត ហើយប្រព្រឹត្តមនោសុច្ចរិត ។
- ៤- មិច្ឆាទិដ្ឋិប្បហាន: លះបង់ការយល់ខុសទាំងពួង ហើយប្រព្រឹត្តតាមសេចក្តី យល់ឃើញត្រូវវិញ ។

ធម៌នាំឱ្យកើតទៅជាអ្នកប្រាជ្ញមាន ៤ ប្រការ

១- សុតៈ ស្តាប់

២- ចិន្តៈ គិត

៣- បុច្ឆៈ សួរ

៤- លិខិតៈ កត់សំគាល់

សុតៈ "ស្តាប់" អ្នកដែលមានការស្តាប់ច្រើន បានដល់ការស្តាប់សម្តីរបស់សប្បុរស ដែលជាគ្រូបាធាយន៍ ណែនាំពន្យល់នូវចំណេះវិជ្ជា ឬហេតុផលផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ព្រោះអ្នកស្តាប់បើស្តាប់ច្រើន នឹងនាំឱ្យចេះច្រើនដែរ ។

ចិន្តៈ "គិត" ពាក្យដែលយើងបានស្តាប់រួចមកហើយ ដូចមានអធិប្បាយក្នុងអង្គទី១នោះ ក្រោយពីស្តាប់ ត្រូវយកមកត្រិះរិះពិចារណារកហេតុផលឱ្យឃើញច្បាស់លាស់ជាបន្តទៅទៀត ។

បុច្ឆៈ "សួរ" កាលបើត្រិះរិះគិតទៅហើយមិនធុះឆ្ងាយមានសេចក្តីសង្ស័យកន្លែងណា ត្រូវដេញដោលសួរឱ្យបានដឹងច្បាស់ក្នុងគំនិតដែលយើងសង្ស័យនោះតទៅទៀត ។

លិខិតៈ "កត់សំគាល់" ក្រោយពីស្តាប់យល់ជាក់ ឬសួរដឹងបួសគល់ច្បាស់លាស់ហើយ ត្រូវកត់ចំណាំទុកក្នុងចិត្ត ឬសរសេរកត់ត្រាទុកក្នុងសៀវភៅសម្រាប់សិក្សាតទៅទៀត ។

១- ឥតិធុត្តៈ ជាអ្នកលេងស្រី បានដល់បុគ្គលដែលងប់ងុលក្នុងគ្រឿងកាមគុណ មិនឆ្កែតឆ្កន់ ការល្មោភក្នុងគ្រឿងកាមនេះ អាចធ្វើឱ្យអាយុតិច រាងកាយទ្រុឌទ្រោមបង្កបង្កើតរោគា និងខាតបង់ទ្រព្យសម្បត្តិទៀតផង ។

២- សុរាធុត្តៈ ជាអ្នកលេងស្រា ពាក្យថាអ្នកលេងស្រា គឺសំដៅយកបុគ្គលដែលសេពសុរា និងមេរ័យ ។ គ្រឿងស្រវឹងនេះ បើជនណាសេពញឹកញាប់ជាប់

ជានិច្ចនឹងនាំឱ្យខាតបង់ទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយការទិញដូរ លុះស្រវឹងនឹងនាំ
ឱ្យខ្ជិលរកស៊ី ធ្វើការងារ និងនាំឱ្យមានជម្ងឺដល់រាងកាយ ទីបំផុតអាយុ
ក៏ថយចុះ ។

៣- អក្ខតុត្តៈ ជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់ ឬល្បែងស៊ីសង ល្បែងភ្នាល់ និងល្បែងស៊ី
សងនេះ បើបុគ្គលណាប្រព្រឹត្តនឹងនាំឱ្យមានទោស ៦យ៉ាងគឺ៖ ១-កាលណា
ឈ្នះ រមែងបង្កឱ្យកើតជាព្យាបាទ ២-កាលណាចាញ់ រមែងសោកស្តាយទ្រព្យ
៣-ទ្រព្យ រមែងវិនាស ៤-និយាយអ្វីៗ គ្មានគេជឿពាក្យខ្លួន ៥-អ្នកផង
ទាំងពួងតែងមើលងាយ ៦-ពុំមានគេចង់ចងសម្ព័ន្ធជាមិត្ត ។

៤- បាបមិត្តៈ យកមនុស្សអាក្រក់ជាមិត្ត ការសេពគប់ នឹងមនុស្សអាក្រក់
ដែលចាត់ជាជំពូកជនពាលនោះ ជនប្រភេទនេះពុំដែលមានគំនិតល្អទេ
ដូច្នោះកាលណា បើនិយាយដឹកនាំមិត្តភក្តិរបស់ខ្លួន ក៏ដឹកនាំតែផ្លូវអាក្រក់
ដែរ ។ ព្រោះការសេពគប់នឹងមនុស្សរបៀបណា ក៏អាចទៅជារបៀបនោះ
ដូចគ្នា ។

មិត្តមិនគួរសេពគប់មាន ៤ ប្រការ

១- អញ្ជាទត្តហរៈ មនុស្សឃើញតែខាងបានពីគេ គឺមនុស្សដែលសម្លឹងឃើញតែ
ប្រយោជន៍ខ្លួនយកពីគេ បើអ្នកណាធ្វើប្រយោជន៍ អ្វីឱ្យដល់ខ្លួនៗ សប្បាយ
ចិត្តណាស់ តែចំពោះខ្លួនឯងវិញ កំណាញ់ស្វិតពុំមានគំនិតគិតឃើញថែក
រំលែករបស់ទ្រព្យខ្លួនឱ្យទៅដល់អ្នកដទៃវិញឡើយ ។

២- វិចីបរមៈ មនុស្សល្អតែមាត់ បានដល់បុគ្គលដែលមានវាចាផ្អែមល្ហែមដែល
ស្តាប់ទៅ ហាក់ជាមនុស្សសុចរិតត្រឹមត្រូវ ឬមានសមាធិចិត្តស្មោះ តែតាម

ការពិត គំនិតក្នុងខ្លួនក្បត់ពីសម្តីដែលនិយាយទៅវិញ ដូចបុរាណថា
“មាត់ធម៌ពោះយក្ស ឬដូចចុងដាវដែលលាបដោយទឹកឃ្មុំ” ។

៣- អនុប្បិកាណិៈ មនុស្សប្រចុប គឺមនុស្សដែលប្រចុបប្រចែងតែផ្តាច់ផ្តុន
ដើម្បីសម្លឹងឃើញប្រយោជន៍ខ្លួននៅខាងមុខ មិនមែនផ្តាច់ផ្តុនដោយសន្តាន
ចិត្តស្មោះត្រង់ពិតៗ នោះទេ ។

៤- អបាយសហាយៈ មនុស្សដឹកនាំក្នុងផ្លូវវិនាស បានដល់បុគ្គលដែលនិយាយ
ដឹកនាំក្នុងផ្លូវអាក្រក់មានការលួច ឆក់ លេងល្បែងស៊ីសង ឬសេពសុរា-
មេរ័យជាដើម ហៅថាដឹកនាំក្នុងផ្លូវវិនាស បុគ្គលជំពូកនេះមិនគួរសេពគប់
ឡើយ ។

មិត្តដែលគួរសេពគប់មាន ៤ ប្រការ

១- ឧបការមិត្តៈ មិត្តមានឧបការ គឺមិត្តមានលក្ខណៈដូចទៅនេះ
ក- ការពារមិត្តដែលមានសេចក្តីធ្វេសប្រហែស ។
ខ- ការពារទ្រព្យដែលមានសេចក្តីធ្វេសប្រហែស ។
ឃ- កាលបើមានភ័យអាចយកជាទីពឹងបាន កាលណាមានទុក្ខចុះកើតឡើង
ជួយចេញទ្រព្យរំដោះទុក្ខមិត្ត និងឱ្យមិត្តខ្ចីលើសពីចំនួនដែលមិត្តសុខ្ចី ។

២- សុខទុក្ខមិត្តៈ មិត្តរួមសុខទុក្ខ គឺមិត្តដែលមានលក្ខណៈដូចតទៅនេះៈ
ក- បញ្ជាញសម្តីកំហែងរបស់ខ្លួនប្រាប់ដល់មិត្ត ។
ខ- បិទរឿងអាថ៌កំបាំងរបស់មិត្តមិនឱ្យសាយភាយបែកការទៅទៀត ។
គ- មិនលះបង់ចោលគ្នា ក្នុងគ្រាមានភ័យអន្តរាយ ។
ឃ- ស៊ូប្តូរជីវិតជាមួយមិត្ត ។

៣- អត្តក្លាយៈ មិត្តប្រាប់ផ្លូវប្រយោជន៍ឱ្យ គឺមិត្តដែលមានលក្ខណៈដូចតទៅនេះ ៖

- ក- ហាមមិត្តមិនឱ្យធ្វើសេចក្តីអាក្រក់ ។
- ខ- ដឹកនាំមិត្តឱ្យតាំងនៅសេចក្តីល្អ ។
- គ- ដឹកនាំឱ្យបានស្តាប់សេចក្តីដែលមិនបានស្តាប់ ។
- ឃ- ប្រាប់ផ្លូវស្តីឱ្យស្តាប់ គឺផ្លូវដែលនាំទៅកាន់សេចក្តីសុខចម្រើន ។

ទិដ្ឋសម្បទាយិកត្តៈ ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន មាន ៤ ប្រការ

- ១- ឧដ្ឋានសម្បទា: ការដល់ព្រមដោយសេចក្តីខ្លះខ្លាំងក្នុងការងារ ។
- ២- អារក្ខសម្បទាន: ការដល់ព្រមដោយការថែរក្សា ។
- ៣- កល្យាណមិត្តតា: ការសេពគប់ជាមួយមិត្តល្អ ។
- ៤- សមជីវិតា: ការចិញ្ចឹមជីវិតស្មើៗ ។

បុគ្គលស្វះស្វែងរកទ្រព្យសម្បត្តិ ត្រូវតែខុស្សាហ៍ព្យាយាមដោយកុំគិតថាព្រឹកពេក
 ល្ងាចពេក ។ បើទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនរកបានមកហើយ នោះត្រូវចេះថែរក្សាទុកដាក់ឱ្យ
 គង់វង្សកុំឱ្យបាត់បង់ទៅដោយប្រការណាមួយ ។ កាលបើបានថែរក្សាទុកត្រឹមត្រូវហើយ
 ត្រូវស្វែងរកមិត្តល្អ ដែលអាចពឹងពាក់បាន ព្រោះមិត្តល្អតែងជួយគ្នាក្នុងផ្លូវត្រូវមិនគិត
 ប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ។ តែការសំខាន់មួយទៀត គឺយើងត្រូវចេះចាយវាយក្នុងកិច្ចការ
 ចិញ្ចឹមជីវិតដោយស្មើៗ ជានិច្ច ឬចេះសន្តោសឱ្យសមល្មមតាមលក្ខណៈគ្រួសាររបស់យើង
 ទើបបានសម្រេចដូចបំណងពិតប្រាកដ ។

អន្តរាយរបស់អ្នកសិក្សាមាន ៤ ប្រការ

១- អត់ធនចំពោះពាក្យទូន្មាន មិនបានខ្ជិលធ្វើតាម ។

២- ជាមនុស្ស ឃើញតែការបរិភោគច្រើនហួសប្រមាណ អត់ធនសេចក្តីស្រែក
ឃ្លានមិនបាន ។

៣- ត្រេកអរក្នុងកាមគុណ ចង់បានសេចក្តីសប្បាយច្រើនហួសប្រមាណលើសពី
លក្ខណៈរបស់សេក្ខាកាមកុលបុត្រ ។

៤- ការបណ្តោយចិត្ត ឱ្យលង់ក្នុងល្បែងពាលាស្រីស្រា ប្រាសចាកភាពជាសិស្ស ។
ការអត់ទ្រាំចំពោះពាក្យទូន្មានមិនបាន ខ្ជិលធ្វើតាម បានសេចក្តីថាកុលបុត្រ
កុលធីតា អ្នកសិក្សារៀនសូត្រដែលមិនទាន់មានសេចក្តីចេះដឹងនូវវិជ្ជាផ្សេងៗ និងមិន
ទាន់ចេះប្រព្រឹត្តតាមការសិក្សានៅឡើយ ។

ហេតុនេះ សិស្សានុសិស្សត្រូវតែមានការរៀនសូត្រអំពីសំណាក់គ្រូអាចារ្យ និង
ការដាស់តឿនអំពីមាតាបិតាជាដើម ។

ក្នុងការសិក្សានេះ តែងតែជួបប្រទះនឹងដំបូន្មាន ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ស្តីបន្ទោស
ខ្លះពីគ្រូអាចារ្យ ។

កុលបុត្រ កុលធីតាជាសិក្ខាកាម ជនណាឃើញតែការបរិភោគច្រើនហួសប្រមាណ
មិនចេះអត់នឹងសេចក្តីស្រែកឃ្លាន ជាមនុស្សគិតតែពីរឿងបរិភោគដែលជាហេតុនាំឱ្យ
កើតសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសគ្រប់បែបយ៉ាង និងអន្តរាយដល់ការសិក្សារៀនសូត្ររបស់ខ្លួន ។

កុលបុត្រ កុលធីតាណា ត្រេកអរក្នុងកាមគុណទាំង ៥ប្រការ ហ៊ឺហា
សប្បាយ ក្នុងសម្លេង ក្លិន រស សម្ផស្ស កុលបុត្រ កុលធីតានេះមិនអាចសម្រេចនូវ
វិជ្ជាបានឡើយ ។

ការប្រព្រឹត្តអព្រហ្មចារិយធម៌នេះ កាលបើសិក្ខាកាមកុលបុត្រ កុលធីតា អ្នក
ប្រាថ្នាការរៀនសូត្រណាបានប្រព្រឹត្តឱ្យមាននៅក្នុងខ្លួនហើយ មិនអាចសម្រេចនូវវិជ្ជា
ផ្សេងៗ បានឡើយ ។

អារក្ខកម្មដ្ឋាន ការតាំងចិត្តក្នុងអំពើដែលគួររក្សាជានិច្ច ៤ ប្រការ

- ១- ពុទ្ធានុស្សតិៈ សេចក្តីរំលឹកគុណព្រះពុទ្ធ ដែលមានក្នុងព្រះអង្គ និងគុណ
ដែលទ្រង់សង្គ្រោះដល់មនុស្ស និងសត្វទូទៅ ។
- ២- មេត្តាៈ ការផ្សាយមេត្តាចិត្ត គិតឱ្យមនុស្សដូចគ្នា និងសត្វទាំងពួងឱ្យបាន
សុខគ្រប់រូប ។
- ៣- អសុភៈ ការពិចារណារាងកាយខ្លួន និងអ្នកដទៃឱ្យឃើញថា ជារបស់
បដិកូល គួរខ្ពើម រអើម ហើយធ្វើខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។
- ៤- មរណស្សតិៈ ការនឹកដល់សេចក្តីស្លាប់ ដែលតែងតែមានដល់ខ្លួន និង
អ្នកដទៃជានិច្ច ។

“ការនឹកឃើញគុណព្រះពុទ្ធ ដែលមានក្នុងព្រះអង្គ ចំពោះមនុស្ស សត្វទូទៅ”
បើយើងនិយាយឱ្យងាយយល់ បានដល់ការចម្រើនពុទ្ធានុស្សតិ ជាប្រយោជន៍សម្រាប់
រម្ងាប់ចិនមិទ្ធិ ការដោកងុយ ដែលជាហេតុនាំឱ្យអស់នូវការឧស្សាហ៍ព្យាយាមក្នុងកិច្ចការ
គ្រប់បែបយ៉ាង ។

ការផ្សាយមេត្តាជាប្រយោជន៍ដល់មនុស្ស និងសត្វឱ្យប្រាសចាកទុក្ខភ័យពៀរ
វេរាគ្រប់ប្រការ ដើម្បីឱ្យមានសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលដល់គ្នា និងគ្នា ។

ការពិចារណារូបរាងខ្លួន និងអ្នកដទៃឱ្យឃើញថាៈ ជារបស់បដិកូល គួរខ្ពើមនោះ
មានន័យជ្រាលជ្រៅណាស់ តែអ្នកនិពន្ធសូមអធិប្បាយឱ្យងាយយល់ថា បើបុគ្គលណាមួយ
បានពិចារណាឃើញរូបរាងថា ជារបស់គួរខ្ពើម ដូច្នោះយើងត្រូវតែប្រព្រឹត្តខ្លួនឱ្យបាន

ត្រឹមត្រូវល្អ ដើម្បីឈោងយកកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អនោះ ទើបឈ្មោះថាយើងធ្វើរូបរាងកាយមិន ឱ្យទៅជារបស់ខ្លើមរអើមវិញ ។

ការនឹកឃើញសេចក្តីស្លាប់ដែលនឹងមានដល់ខ្លួនប្រាជក ដូច្នេះជាហេតុនាំឱ្យ កុលបុត្រ កុលធីតា មានសេចក្តីព្យាយាមឧស្សាហ៍សិក្សារៀនសូត្រ និងប្រព្រឹត្តអំពើល្អ គ្រប់វិស័យ ដើម្បីកិត្តិយស កេរ្តិ៍ឈ្មោះ និងជាក្រឡឹងដាស់តឿនចិត្តសិស្សានុសិស្សឱ្យ លះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសគ្រប់យ៉ាង ។

អានិសង្សខន្តី ៥ ប្រការ

១- បិយោមនាបោះ : នឹងបានជាទីស្រឡាញ់រាប់អានរបស់ទេវតា និងមនុស្ស ទាំងអស់ ។

២- នវេរេពហុលោះ : នឹងមិនចម្រើនទៅដោយព្យែរវេរា ។

៣- នវដ្ឋេពហុលោះ : នឹងមិនចម្រើនទៅដោយទោស ។

៤- អសម្មឡោះ : នឹងមានស្មារតីមិនរង្វេងក្នុងសេចក្តីស្លាប់ ។

៥- សុគតិៈ : ស្លាប់ហើយនឹងបានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។

ពិយោមនាបោះ : បុគ្គលដែលមានអំណត់អត់ធន់ មិនប្រកាន់ខឹងចំពោះទោស ហេតុ ដែលចេញពីអ្នកដទៃមកលើខ្លួន ឬមិនប្រកាន់ខឹងចំពោះហេតុការណ៍អាក្រក់ ល្អផ្សេងៗ នឹងមិនបណ្តោយមិត្រឱ្យលង់ក្នុងអំណាច ទោសធម៌ រមែងត្រូវបានជាទី រាប់អានរបស់មនុស្ស និងទេវតា ។

នវេរេពហុលោះ : ព្យែរវេរាដែលកើតមានឡើង បើបុគ្គលនីមួយៗ អាស្រ័យ ដោយចិត្ត ទោស ក្រេវក្រោធហើយចងកំនុំតបទៅវិញទៅមក បើបុគ្គលមានខន្តិខ្ជាប់ខ្ជួន មិនប្រកាន់ខឹង ចំពោះហេតុអាក្រក់ដែលកើតមានមកលើខ្លួន សេចក្តីអំណត់អត់ធន់នេះ

អាចនាំឱ្យចិត្តរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានគំនុំចងពៀរទៅបានឡើយ ដូច្នោះពៀរវេរាតទៅ
អនាគតក៏គ្មានដែរ ។

នរវដ្តពហុលោះ: ទោសទណ្ឌតែងកើតឡើងទៅលើបុគ្គលដែលមានចិត្តទោសខឹង
ហើយប្រទុស្តសារាយតបត បណ្តាលឱ្យកើតទៅជារឿងដុំកំភួនធ្លាក់ខ្លួនប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិម
ឬឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗ ផ្ទុយនឹងច្បាប់រដ្ឋ បើបុគ្គលណាមានទោសមិនខឹងតបត ចំពោះហេតុ-
ការណ៍អាក្រក់ ដែលកើតមកលើខ្លួន ទោសទណ្ឌដែលជាផលវិបាកអាក្រក់ ក៏មិនអាច
កើតមានមកលើបុគ្គលនោះបានឡើយ ។

អសមុទ្ធោ: បុគ្គលដែលធ្លាប់មានសេចក្តីអំណត់អត់ធន់ ចំពោះហេតុការណ៍
អាក្រក់ផ្សេងៗ ដែលធ្លាក់មកលើខ្លួន លុះដល់ជិតស្លាប់ក៏មិនមានការតក់ស្លុតចំពោះ
សេចក្តីស្លាប់នោះដែរ ព្រោះធ្លាប់បានហាត់ពត់ចិត្តចំពោះទុក្ខទោសគ្រោះថ្នាក់ទាំងឡាយ
រួចមកហើយ ដូច្នោះវេលាជិតស្លាប់អាចតម្កល់ចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យតាំងនៅក្នុងអារម្មណ៍ល្អបាន ។

សុគតិ: បុគ្គលដែលមានខន្តីដ៏ល្អ លុះវេលាស្លាប់ទៅ នឹងបានទៅកើតក្នុង
សុគតិភព ព្រោះជីវន្តរបស់បុគ្គលនោះមុននឹងស្លាប់មិនមានជាប់ជំពាក់ទៅលើអារម្មណ៍
អាក្រក់ ជាចិត្តធ្លាប់ហាត់ពត់ក្នុងផ្លូវវិចមិដ្ឋប្រពៃៗនេះ ក៏អាចនាំឱ្យទៅកើតក្នុងសុគតិ-
ភព ។

នីវរណធម៌ ៥ ប្រការ

- ១- កាមឆន្ទៈ ស្រឡាញ់ចូលចិត្តក្នុងអារម្មណ៍ គឺការស្រឡាញ់ចូលចិត្តក្នុង
អារម្មណ៍ទាំងឡាយមានរូបបារម្មណ៍ជាដើម ដែលជាទីគាប់ចិត្តធ្វើឱ្យចិត្ត
ជាប់ជំពាក់ ។
- ២- ព្យាបាទៈ ចងចិត្តគំនុំ បានដល់ចងចិត្តគំនុំគុំគួនទៅលើអ្នកដទៃ ប៉ងព្យាបាទ
ឱ្យគេវិនាសជាដើម ។

៣- ឆិនមិទ្ធៈ ងោកងុយ គឺដំណើរដែលចិត្តរញ្ជថយការងក់ងុយ ដែលធ្វើឱ្យស្ទុះ
ដំណើរសិក្សារៀនសូត្រ និងធ្វើឱ្យចិត្តពិចារណាវិបស្សនាសមាធិការវនាមិន
កើតឡើងផង ។

៤- ឧទ្ធចក្កក្កច្នៈ ដំណើរចិត្តរាយមាយ គឺដំណើរចិត្តរាយមាយរសាប់រសល់
រវើរវាយ មិននឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលត្រូវឈោងយក ។

៥- វិចិកិច្ឆាៈ សេចក្តីសង្ស័យមិនដាច់ស្រេចទៅលើអ្វីៗ ដែលខ្លួនពិចារណាទៅ
ហើយ នៅតែមិនអស់ មិនហើយក្នុងចិត្ត ចេះតែនៅមានសង្ស័យរហូត ។

អនន្តរិយកម្ម អំពើដ៏ធ្ងន់បំផុតមាន ៥ ប្រការ

១- មាតុឃាតៈ ការសម្លាប់មាតា ។

២- បិតុឃាតៈ ការសម្លាប់បិតា ។

៣- អរហន្តឃាតៈ ការសម្លាប់ព្រះអរហន្ត ។

៤- លោហិតុប្បាទៈ ការប្រទុស្តព្រះពុទ្ធអង្គ រហូតដល់ញ៉ាំងព្រះលោហិតឱ្យ
ពុះពោរ ឬចេញឈាម ។

៥- សង្ឃភេទៈ ការញ៉ាំងសង្ឃឱ្យបែកបាក់គ្នា ។

កម្មទាំង ៥យ៉ាងនេះ ជាអំពើធ្ងន់បំផុតរបស់អ្នកធ្វើ ។ មាតាបិតាជាបុព្វការីមុន
គេបង្អស់ដល់បុត្រធីតា បើបុគ្គលណាមួយហ៊ានសម្លាប់មាតាបិតារបស់ខ្លួនហើយ បុគ្គល
នោះមុខជាហ៊ានសម្លាប់អ្នកដទៃទៀត ក្នុងពេលណាដែលខ្លួនមិនពេញចិត្ត ។ អ្នកណា
ម្នាក់ហ៊ានប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ដ៏ធ្ងន់នេះ អ្នកនោះលោកឱ្យឈ្មោះថា បំផ្លាញកុសលវង្ស
របស់ខ្លួនពិតប្រាកដ ។

ព្រះអរហន្ត គឺលោកដែលផុតចាកកិលេសទាំងពួង ជាបុញ្ញខេត្ត រកខេត្តដទៃ
ក្រែលែងជាងគ្មានសីលធម៌ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់លើសមនុស្ស និងទេវតា បើបុគ្គលណាមួយហ៊ាន

សម្លាប់ព្រះអរហន្ត ឈ្មោះថាបំផ្លាញជនទូទៅ ព្រោះព្រះអរហន្តជាអ្នកបង្ហាញផ្លូវសុខ ចម្រើនដល់ប្រជាជនទាំងអស់ ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាសាស្ត្រាចារ្យនៃមនុស្ស និងទេវតាទាំងឡាយ បើបុគ្គលណា ហ៊ាន ប្រទុស្តព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឈ្មោះថា ប្រមាថមើលងាយព្រះសាស្តា អ្នក នោះចាត់ទុកដូចជា ហ៊ានប្រទុស្តចំពោះព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ទេវតា និងមនុស្សទូទៅដែរ ។ ភិក្ខុអ្នកបំបែកសង្ឃបានសេចក្តីថា អ្នកព្យុះព្យុះព្រះសង្ឃឱ្យបែកបាក់គ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត សង្ឃប្រែថាហ្នឹង ឬបើពួកបុគ្គលណាហ៊ានព្យុះព្យុះបំបែកហ្នឹង ឬពួក នៃមនុស្សដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនទូទៅ បុគ្គលនោះមានទោសប្រហាក់ ប្រហែលនឹងបំបែកបំបាក់សង្ឃដែរ ។

វេសារជ្ជករណធម៌ៈ ធម៌ធ្វើឱ្យក្លាហានមាន ៥ ប្រការ

- ១- សទ្ធាៈ ការជឿរបស់ដែលគួរជឿ ។
- ២- សីលៈ ការរក្សាកាយ វាចា ចិត្តឱ្យបានរៀបរយ ។
- ៣- ពាហុសច្ចៈ ការដឹងរបស់ដែលគួរដឹង ។
- ៤- វិរិយារម្មៈ ប្រាព្វនូវសេចក្តីព្យាយាម ។
- ៥- បញ្ញាៈ ការដឹងរបស់ដែលគួរដឹង ។

សទ្ធា ជំនឿរបស់ដែលគួរជឿ ជាគុណធម៌មួយសំខាន់បំផុត ដែលបុគ្គលគួរធ្វើ ឱ្យកើតមានឡើងក្នុងចិត្ត ព្រោះសទ្ធាទុកជាមិត្តមួយដ៏ល្អអាចជួយទាញយើងឱ្យមានជំនឿ ចំពោះការសិក្សាវិជ្ជាផ្សេងៗ ថាជាហេតុនាំឱ្យជីវិតមនុស្សរស់នៅមានសេចក្តីសុខ និង ថ្លៃថ្នូររុងរឿង ។

សីលៈ ការរក្សាកាយវាចា ឱ្យរៀបរយមានសុភាពរាបសារ ប្រាសចាកទោស ដែលអ្នកប្រាជ្ញតែងតែដេញដោល ។ ទោះបីមានសីលនោះធ្វើអ្វី និយាយអ្វីក៏ដោយ តែងមាន សេចក្តីក្លាហានមិនតក់ស្លុត ។

ពាហុសច្ចៈ គឺអ្នកសិក្សាចេះដឹងសិល្បវិទ្យាច្រើន ហើយទ្រទ្រង់ចាំអត្ថមិន ភ្លាំងភ្លាត់ក្នុងកិច្ចការដែលខ្លួនធ្វើ និងនិយាយ ។

វិរិយរម្មៈ ការប្រាញ់នូវសេចក្តីព្យាយាមឱ្យបានមាំមួនបានដល់ការផ្តើមធ្វើកិច្ចការ អ្វីមួយ ដោយសង្វាតមិនរុញរាចំពោះឧបសគ្គផ្សេងៗ ។

បញ្ជាៈ ការដឹងរបស់ដែលគួរដឹង គឺដឹងនូវវិជ្ជាផ្លូវលោក ផ្លូវធម៌ស្គាល់បាបបុណ្យ គុណទោស ប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍ជាដើម ។

ផលមនុស្សខ្ព្លលដោយលំដាប់ ៦ ប្រការ

- ១- អលសប្បកុតោសិប្បៈ មនុស្សខ្ព្លមិនជួបប្រទះវិជ្ជា ។
- ២- អសិប្បស្សកុតោធនំៈ គ្មានវិជ្ជារកទ្រព្យមិនបាន ។
- ៣- អធស្សកុតោមិត្តំៈ គ្មានទ្រព្យគ្មានមិត្ត ។
- ៤- អមិត្តស្សកុតោសុខំៈ គ្មានមិត្តតែងខ្វះសេចក្តីសុខ ។
- ៥- អសុខស្សកុតោបញ្ចំៈ គ្មានសេចក្តីសុខនឹងរកបុណ្យមិនបាន ។
- ៦- អបញ្ចស្សកុតោនិព្វានំៈ គ្មានបុណ្យនឹងបណ្តុះព្រះនិព្វានមិនបាន ។

អលសប្បកុតោសិប្បៈ វិជ្ជាទាំងឡាយកើតឡើងដោយការឧស្សាហ៍ប្រឹងប្រែង រៀនសូត្រ រៀនតិចចេះតិច រៀនច្រើនចេះច្រើន បើចិត្តខ្ព្លច្រអូសមិនសិក្សារៀនសូត្រ តើវិជ្ជា នឹងកើតឯងៗ ដូចម្តេចបាន ។

អសិប្បស្សកុតោធនំៈ ទ្រព្យសម្បត្តិតែងកើតឡើងអាស្រ័យលើវិជ្ជា បើយើង មានចំណេះវិជ្ជាក្នុងការរកទទួលទានតិច យើងក៏រកបានទ្រព្យតិច បើយើងចេះដឹងក្នុង

វិជ្ជាជីវៈច្រើន យើងក៏រកទ្រព្យបានច្រើន បើយើងគ្មានចំណេះវិជ្ជាចេះដឹងអ្វីទាំងអស់ក្នុង មុខរបរវិជ្ជាជីវៈ តើទ្រព្យសម្បត្តិនឹងកើតមានមកដូចម្តេចបាន សូម្បីទ្រព្យសម្បត្តិដែល ធ្លាប់មានមកជាភ្លើមរតិក នឹងត្រូវរលាយបាត់ទៅដែរ ដោយសារគ្មានវិជ្ជាចេះរក្សា និងបណ្តុះបណ្តាល ។

អគ្គនិស្សកុតោមិត្ត៖ តាមធម្មតាជាទូទៅ តែកាលណាយើងមានទ្រព្យសម្បត្តិ ច្រើន អ្នកទាំងពួងតែងរាប់អានសេពគប់ចងជាមិត្តភក្តិ តែបើយើងធ្លាក់ខ្លួនក្នុងសភាព ក្រីក្រដុះដាប គ្មានទ្រព្យសម្បត្តិវិញនោះ ប្រាកដជាពុំមានអ្នកណាគេរាប់អានយើង ចងជាមិត្តឡើយ ។

អមិត្តស្សកុតោសុខំ៖ សេចក្តីសុខសាន្តតែងកើតមាន ក៏អាស្រ័យញាតិជាមិត្តៗ នេះឯង ដែលអាចផ្តល់សេចក្តីសុខជួយទុក្ខផុរ៖ និងការពារគ្រោះភ័យផ្សេងៗ បើគ្មាន មិត្តវិញ តើសេចក្តីសុខសាន្តកើតមកពីណា?

អសុខស្សកុតោបញ្ជី៖ ការសន្សំកុសលផលបុណ្យ ដែលអាចធ្វើទៅបានអាស្រ័យ ដោយខ្លួនបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីសុខផងដែរ បើជាអ្នករងទុក្ខលំបាកវេទនាវិញនោះ ប្រាកដ ជាមិនអាចធ្វើបុណ្យឱ្យកើតឡើងបានឡើយ ។

អបញ្ញស្សកុតោនិព្វានំ៖ ការបណ្តុះព្រះនិព្វានតែងកើតមានអាស្រ័យទៅលើបុណ្យ កុសល ដែលខ្លួនបានធ្វើទុកមក គឺនិព្វានកើតមានដោយសារនិស្ស័យនៃបុណ្យកុសល បើគ្មានបុណ្យកុសល តើនិព្វាននឹងកើតឡើងដល់ខ្លួនដូចម្តេចបាន?

សប្បុរិសធម៌ ៧ ប្រការ

ធម៌របស់សប្បុរស ហៅថាធម៌សប្បុរិសធម៌មាន ៧យ៉ាងគឺ:

- ១- ធម្មញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ហេតុ ដូចជាស្គាល់ថាធ្វើបុណ្យជាហេតុនាំឱ្យបានសុខ ធ្វើបាបជាហេតុនាំឱ្យមានទុក្ខជាដើម ។
- ២- អត្តញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ផល ដូចស្គាល់ថាសេចក្តីសុខជាផលដែលកើតមកពីការធ្វើល្អ សេចក្តីទុក្ខជាផលកើតមកពីការធ្វើអាក្រក់ជាដើម ។
- ៣- អត្តញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ខ្លួន ដូចស្គាល់ថាអាត្មាអញនេះ មានជាតិត្រកូល យសសក្តិ សម្បត្តិបរិវារ សេចក្តីចេះដឹង គុណធម៌ដែលមានក្នុងខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ហើយប្រព្រឹត្តសមគួរ ដល់ឋានៈរបស់ខ្លួន ។
- ៤- មត្តញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណ គឺស្គាល់ប្រមាណក្នុងការស្វែងរកទ្រព្យសម្បត្តិ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវប្រពៃ ព្រមទាំងស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគ ។
- ៥- កាលញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ពេលវេលា គឺស្គាល់វេលាណាដែលគួរសិក្សា ចំណេះវិជ្ជា និងប្រកបកិច្ចការរកទទួលទាន វេលាណាដែលត្រូវអាក់ខាន ដូចជាថ្ងៃ ឧបោសថសីល ឬថ្ងៃបុណ្យជាដើម ។
- ៦- បរិសញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រជុំជន និងកិរិយាដែលត្រូវប្រព្រឹត្តក្នុងទីប្រជុំជននោះៗ ថាពួកនេះកាលទៅរកត្រូវ ធ្វើកិរិយាយ៉ាងនេះៗ ត្រូវនិយាយនេះ ។
- ៧- បុគ្គលបរោបញ្ញតា: ភាពជាអ្នកស្គាល់បុគ្គលថា អ្នកនេះជាមនុស្សល្អគួររាប់រក អ្នកនេះជាបុគ្គលមិនល្អមិនគួររាប់រកប៉ុណ្ណោះជាដើម ។

ចប់ដោយសង្ខេប